

ISSN 1333-2244

GLASNIK

HRVATSKOG SAVEZA UDRUGA CEREBRALNE I DJEČJE PARALIZE
Godina VI, broj 29-30(dvobroj), prosinac 2009..

Sretan Božić i sretna

2010. godina

UVODNIK

Ovaj dvobroj prikazuje naše aktivnosti iz druge polovice 2009. godine. Nakon što smo u prvoj polovici 2009. godine imali edukacijski skup „Preduvjeti osnaživanja osoba s invaliditetom u lokalnoj zajednici“, u drugoj polovici godine imali smo skup „Klubovi samozastupanja mladih osoba s invaliditetom“. Još intenzivno radimo na dva projekta: „Promocija razvoja i rana intervencija-roditelj u ulozi učitelja“ i „Unapređenje roditeljske skrbi za djecu s teškoćama u razvoju kroz edukativne kampove u udrugama članicama HSUCDP“. Sudjelovali smo kao partneri u projektu „Europa za građane – susjedi u akciji“. Nositelj projekta je Društvo osoba s cerebralnom i dječjom paralizom Zagreb i partner Zveza Sonček Republike Slovenije i Udruga Anđeli iz Splita. HSUCDP predstavlja Koraljka Krajnović. Rachela Sindičić sudjelovala je u Strasbourgu na manifestaciji „Strasbourg Freedom Drive“, koji predstavlja kampanju čija je glavna misija borba za promicanje prava svih osoba s invaliditetom u Europi, a organizirali su je Europska mreža za neovisno življenje (engl. ENIL), Centar za neovisno življenje (engl. CIL) i Carmichale House iz Dublina. U Puli je održan XIV. Hrvatski simpozij osoba s invaliditetom u organizaciji Zajednice saveza osoba s invaliditetom Hrvatske. HSUCDP na skupu su predstavljali Damir Brkić, Koraljka Krajnović, Miljenko Mišljenović i Mirjana Markovinović. HSUCDP je predstavio svoje djelovanje na provedbi Konvencije osoba s invaliditetom. Zbog aktualnosti u ovom broju časopisa tiskani su članci o samozastupanju, ranoj intervenciji i ulozi roditelja i što roditelji trebaju znati o osobnim asistentima u nastavi, Nadamo se usprkos lošoj materijalnoj situaciji, da ćemo kao nevladina udruga i dalje nastaviti djelovati u korist djece s teškoćama u razvoju i njihovih roditelja i odraslih osoba s cerebralnom paralizom.

Miroslav Pospíš

Iz sadržaja

EDUKACIJSKE RADIONICE U VARAŽDINSKIM TOPLICAMA MLADIH OSOBA S INVALIDITETOM	3
KLUBOVI SAMOZASTUPANJA MLADIH OSOBA S INVALIDITETOM VARAŽDINSKE TOPLICE OD 27. DO 29. 11. 09.....	6
SAMOZASTUPANJE OSOBA S INVALIDITETOM	7
NEKA MIŠLJENJA SUDIONIKA SKUPA „KLUBOVI SAMOZASTUPANJA MLADIH OSOBA S INVALIDITETOM“:.....	8
ZASTUPANJE.....	9
RAZMIŠLJANJA O SAMOZASTUPANJU: POKRET, SKUPINA I POJEDINAC.....	10
MUDRO ODABERITE SVOJE ZASTUPATELJE: POSTIĆI ĆETE NAJBOLJE ZA SVOJE DIJETE	12
PROJEKT PROMOCIJA RAZVOJA I RANA INTERVENCIJA-RODITELJ U ULOZI UČITELJA	15
EDUKACIJSKO TERAPIJSKI KAMPOVI U HSUCDP.....	21
EDUKACIJSKO REHABILITACIJSKI KAMP.....	22
OSVRT NA PROJEKT „EUROPA ZA GRAĐANE – SUSJEDI U AKCIJI“	23
HUMANOST NA DJELU.....	24
XIV. HRVATSKI SIMPOZIJ OSOBA S INVALIDITETOM.....	24
POVJERENSTVO VLADE REPUBLIKE HRVATSKE ZA OSOBE S INVALIDITETOM.....	26
ŠTO ZNAČI BITI INKLUZIVAN.....	27
LJUBAV: ZABORAVLJENA TERAPIJA.....	27
RAZVIJANJE FIZIČKE EDUKACIJE VAŠEG DJETETA KROZ INDIVIDUALNI EDUKACIJSKI PROGRAM (IEP)	29
ŠTO RODITELJI TREBAJU ZNATI O OSOBNIM ASISTENTIMA U NASTAVI	31
TEŠKOĆE U RAZVOJU: IZAZOVI ISTRAŽIVAČKE PRAKSE I POLITIKE U 21. STOLJEĆU	33
PRAVILA MOZGA	34

GLASNIK

HRVATSKOG SAVEZA UDRUGA CEREBRALNE I DJEČJE PARALIZE

Godina VII, broj 29-30 (dvobroj), prosinac 2009.

Izdavač: Hrvatski savez udruga cerebralne i dječje paralize
Zagreb Nova Ves 44, tel./fax 01/466-6327

E-mail: hsucdp@hsucdp.hr

Glavni urednik: prim. dr. sc. Miroslav Pospíš, dr. med.

Tajnica: Željka Matanov

Lektorica: Jordanka Horvat

Fotografija na naslovnici: autor Miroslav Pospíš

Tisak: „Tonimir“, Varaždinske Toplice, V. Nazora 6

Naklada: 700 primjeraka

Edukacijske radionice u Varaždinskim Toplicama mladih osoba s invaliditetom

Hrvatski savez udruga cerebralne i dječje paralize organizirao je radionice uz financijsku potporu Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti na temu: **„KLUBOVI SAMOZASTUPANJA MLADIH OSOBA S INVALIDITETOM“** u Varaždinskim Toplicama u hotelu „Minerva“ u razdoblju od 27. do 29. 11. 2009.

U petak 27. 11. 2009., dolazak sudionika radionice „Klubova samozastupanja mladih osoba s invaliditetom“ odvijao se u popodnevnom satima.

Susreti su kao i uvijek srdačni, sretnu se stari prijatelji, znanci i upozna se kogod novi. Na susretu i upoznavanju sudionika i voditelja radionice pozdravio nas je dugogodišnji predsjednik Hrvatskog saveza cerebralne i dječje paralize prim. dr. sc. Miroslav Pospíš. Ukratko je govorio o značaju rada HSUCDP-a i o važnosti samozastupanja osoba s cerebralnom paralizom kao i općenito osoba s invaliditetom. Naglasio je koliko je važno da osobe s cerebralnom paralizom govore o sebi, ne trebaju dozvoliti ni očekivati da to umjesto njih čini netko drugi. Izjavio je da ga veseli što se mladi ljudi osvješćuju i osnažuju i da projekt samozastupanje ide dalje. Predstavio je voditelje radionice, a to su: Dario Karačić, Koraljka Krajnović i Vedra Vitez te im prepustio vođenje susreta.

Voditelji su se predstavili i ukratko iznijeli svoju temu. Zatim je slijedila večera.

Poslije večere bilo je druženje uz karaoke. Bilo je zabavno, svi smo sudjelovali u izvođenju melodija.

U subota 28. 11. 2009. s radom se krenulo u 10 sati. Na početku nam se obratio dr. Miroslav Pospíš. Zaželio je svima dobrodošlicu te pozdravio goste predsjednika SOIHA dr. Zorislava Bobuša i predsjednicu Saveza društva distrofičara i članicu Europske svjetske organizacije osoba s invaliditetom gđu Maricu Mirić.

Dr. Miroslav Pospíš iznio je važnost klubova samozastupanja mladih osoba s invaliditetom. Samozastupanje znači da osoba zastupa sebe. Samozastupati sebe znači imati priliku upoznati svoja prava, odgovornosti, zauzimati se za njih, provoditi ih te činiti izbore vezane uz vlastiti život. Samozastupanje omogućuje osobama s invaliditetom otvoreno govoriti u svoje ime. Zauzimajući ovako pozitivan stav, osobe s invaliditetom u velikoj mjeri poboljšavaju kvalitetu svojeg života.

U klubovima osobe s invaliditetom zajedno će dijeliti ideje, potporu, organizirati treninge za ostale članove udruge i drugim skupinama govoriti o samozastupanju.

To će biti snažan glas za promjene koje žele učiniti u lokalnoj zajednici.

Klub može osnovati registrirana udruga. Klubovi kao oblik izvaninstitucionalne podrške osoba s invaliditetom pridonose lakšem uključivanju u lokalnu zajednicu i u cijelosti poboljšavaju kvalitetu življenja osoba s invaliditetom. Članovi kluba primarno će razvijati komunikacijske vještine samozastupanja.

Klubovi udruga HSUCDP prerast će u **FORUM SAMOZASTUPANJA HRVATSKOG SAVEZA UDRUGA CEREBRALNE I DJEČJE PARALIZE**.

Djelovanje foruma bit će na području cijele RH. Osnaženi lokalni klubovi bit će snažna podrška HSUCDP da kroz partnerski odnos djeluju u

kreiranju i provođenju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda, Akcijskog vijeća plana Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom, Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom.

Zatim nam se obratio dr. Zorislav Bobuš, uputio pozdrave svim sudionicima kao i dr. Pospišu, te mu poželio dobro zdravlje. Pohvalio je stručni rad dr. Miroslava Pospiš te naglasio kako su skupovi realitetni na čelu s dr. Pospišom i imaju stručnu razinu. Prim. dr. sc. Miroslav Pospíš cijeli svoj život posvetio je istraživanju cerebralne paralize i mozga, te pridonosi poboljšanju kvalitete

življenja osoba s cerebralnom paralizom i općenito osoba s invaliditetom.

Ukratko se osvrnuo na Konvenciju te naglasio da je trebamo proučiti kako bismo što više saznali o pravima osoba s invaliditetom. Konvencija je naše snažno oružje za postizanje cilja, važno je da osobe s invaliditetom surađuju i da se ne odvajaju.

Gđa Marica Mirić ukratko je izložila novi pristup definiciji invaliditeta, kako rješavati problem integracije osoba s invaliditetom. Veliku važnost ima univerzalni dizajn i razvoj. Razvoj nove tehnologije koja uveliko poboljšava kvalitetu življenja osoba s invaliditetom. Radi se na razvijanju svijesti o osobama s invaliditetom, te se pridaje važnosti glasovnoj komunikaciji.

Rachela Sindičić, pravica iz Udruge cerebralne i dječje paralize Rijeka, prenijela je svoje iskustvo o sudjelovanju u kompaniji Strasbourg Freedom Drive. Strasbourg Freedom Drive je kampanja čija je misija promicanje prava svih osoba s invaliditetom u Europi, a organizirali su je Europ-

ska mreža za neovisno življenje (engl. ENIL) i Centar za neovisno življenje, (engl. CIL), Carmichhael House iz Dublina.

Vidjeli smo kratak prikaz osoba s invaliditetom kako marširaju ulicama do parlamenta izražavajući nezadovoljstvo i zahtijevajući svoja prava.

Strasbourg Freedom Drive ima cilj podignuti razinu svijesti o pravima i socijalnoj pravdi koja se tiče osoba s invaliditetom. To je prilika da se osobe s invaliditetom iz cijele Europe zajedno okupe u mimohodu ulicama Strasbourg sve do Europskog parlamenta gdje se sastaju sa zastupnicima svojih zemalja.

Republika Hrvatska nema svoje zastupnike u Parlamentu jer nije članica Europske unije.

Aktivnosti Freedom Drive kampanja odvija se svake dvije godine. Sljedeći Freedom Drive održava se 2011. god. no još se ne zna hoće li biti u Strasbourgu ili u Bruxellesu.

Dr. Pospiš nadovezao se na Rachelino izlaganje, kako je ovaj prikaz dobar primjer koji bi i mi trebali

slijediti da iskažemo nezadovoljstvo i zahtijevamo svoja prava. Potom se zahvalio izlagateljima i prepustio voditeljima radionice.

Nakon kratke stanke krenule su radionice. Bili smo podijeljeni u tri skupine. Svaka skupina prošla je sve tri radionice na temu:

- Forum teatar - samozastupanje u životnim situacijama - Dario Karačić - voditelj

- Učenje vještina samozastupanja - znati što želite - dobro oblikovan cilj / ishod - Koraljka Krajnović - voditeljica

- Glasom do samozastupanja - Vedrana Vitez - voditeljica.

Forum teatar - samozastupanje u životnim situacijama - u ovoj radionici bila je mogućnost da se prikaže stvarna životna situacija kroz glumu, a sudjeluju sudionici i voditelj. Prikaz je bio kako osoba s invaliditetom može sama sebe samozastupati kao i ostvariti svoje pravo. Uče se vještine koje se mogu primijeniti i prilagoditi svakom sudioniku u odnosu na njegove mogućnosti, okolinu u kojoj djeluje i osobe s kojim se susreće u ostvarivanju svojih prava. Bio mi je odličan način

izvedbe. Na lijepi način, dobrim dijalogom i kompromisom, možemo ostvariti svoja prava.

Ova radionica mi se posebno svidjela jer sam imala priliku i sama sudjelovati kao glumac i biti pozitivno prihvaćena od okoline kao i voditelja. To mi daje dodatnu snagu, samopouzdanje te poticaj u borbi za moja, naša prava.

Poslije ručka odradili smo još dvije radionice.

Radionica Učenje vještine samozastupanja - znati što želite - dobro oblikovan cilj/ishod - cilj ove radionice je potaknuti sudionike, osobe s invaliditetom kako da na pozitivan način postignu ono što žele i unaprijede vještinu samozastupanja, kako da razviju plan i provedu ga. Osoba je samosvjesna ako zna što želi i ako osvijesti cilj, a do cilja dolazi prema svojim mogućnostima.

Radionica razvija saznanje da se može puno postići i ostvariti cilj ako imamo dobru podlogu, motivaciju te pozitivno mišljenje o sebi. To govori o našem samopouzdanju, bit ćemo prihvaćeni i lakše ćemo se uključiti u bilo koje područje svakodnevice.

Radionica glasom do samozastupanja vrlo je poučna, opuštajuća. Započeli smo predstavljajući se imenom i prezimenom. Izgovorom dolazimo do osvještavanja i verbalizacije vlastitih problema glasa i govora, kojeg se ne trebamo stidjeti.

Zatim smo imali stvaranje grupne melodije, pomoću sviranja Orffovih instrumenata. Podijeljeni smo u četiri podgrupe - (četiri elementa - vatra, voda, zemlja, zrak). Svaki član ima svoj instrument. Svaka podgrupa stvara glazbu, ostale miruju, te na kraju sva četiri elementa udruže se i stvaraju grupnu melodiju koju sam osjećala kao svježinu čistog zraka, valove, šum mora, izvor vode, puck- etanje vatre u zimskim noćima, grmljavinu iz utrobe zemlje, vjetar pred oluju i tihi povjetarac.

Poticanjem kreativnosti i mašte, sposobnošću oponašanja zvukova iz prirode vježbamo glas. Zadatak je članova grupe oponašajući zvukove s ulice izgraditi prepoznatljivu zvučnu sliku. Primjena ove tehnike pridonosi smirenju tjeles-

nih aktivnosti i buke (jer stvaranje zvučnih slika otpočinje iz tišine), jasnijem definiranju prostora, jačem dočaravanju atmosfere, boljem uživljavanju.

Vježbom disanja opuštaju se mišići, smanjuje se ritam srca te se disanje produbljuje. To postizemo dubokim udahom kroz nos i izdahom na usta nekoliko puta. Vježbu je dobro ponoviti nekoliko puta.

Glasnim i jako naglašenim zijevanjem jačamo govorni sustav za što slobodniji glas. Ovo je vježba za opuštanje mimičnih mišića lica. Igra povezuje grupu i dosta je zabavna. Opuštanje mišića jezika i čeljusti koji koče glas postizemo plaženjem jezika. Izgovo-

rom riječi minge, mongen, vinge, vongen, povećava se pokretljivost govornog sustava. Završetak radionice bio je opušten što smo iskazali glasom.

Poticanjem mašte i dobre komunikacije kod sudionika završetak radionice obilježila je opuštena i pozitivna atmosfera s puno smijeha. Došli smo do spoznaje da možemo bez straha upotrijebiti svoj glas.

Bilo bi jako dobro da ovakvih radionica bude više. Može se puno naučiti kako raditi na sebi, te pomoći sebi i drugima. Veliku ulogu ima voditelj kako prihvaća osobe s cerebralnom paralizom, osobito s poteškoćom govora. Hoće li radionica biti dobro provedena kod svake osobe ovisi o voditelju.

Slijedila je večera, a poslije druženje uz glazbu.

Nedjelja 29. 11. 2009. iza doručka započeli smo s radom. Obratio nam se predsjednik HSUCDP-a prim. dr. sc. Miroslav Pospiš. Osvrnuo se na rad ovih edukativnih radionica, iznio je svoje zadovoljstvo zbog odaziva i zainteresiranosti osoba s cerebralnom paralizom i osoba s invaliditetom jer

to daje uvid koliko osobe s cerebralnom paralizom i osobe s invaliditetom postaju samosvjesne o samozastupanju, ostvarivanju i traženju svojih prava do pune provedbe. Veseli ga razmišljanje mladih osoba s invaliditetom te prijedloga za ovakve edukativne radionice, nada se da će biti ovakvih radionica još ako bude financijske potpore.

Slijedio je dogovor sudionika i voditelja radionica kako prezentirati naučeno. Sudionici svake radne skupine prezentirali su što su naučili.

Potom je slijedilo svečano uručenje certifikata polaznicima edukacijskog skupa.

Uslijedio je ručak i odlazak kućama sa stečenim znanjem kojeg nikada dosta.

Zahvaljujem Hrvatskom savezu udruga cerebralne i dječje paralize što mi je omogućio sudjelovanje na ovim edukacijskim radionicama samozastupanja mladih osoba s invaliditetom.

*Andrea Belić 2. 12. 2009.,
Ivanić Grad*

KLUBOVI SAMOZASTUPANJA MLADIH OSOBA S INVALIDITETOM

Varaždinske Toplice od 27. do 29. 11. 09

U organizaciji HSUCDP-a i ove smo se godine okupili u Varaždinskim Toplicama s ciljem provedbe projekta „Klubovi samozastupanja mladih osoba s invaliditetom“. Skupu je prisustvovalo stotinjak osoba s invaliditetom iz cijele Hrvatske. Srela sam osobe koje nisam vidjela dugo, a i neka skroz nova lica kojima sam izmijenila iskustva, čula neke nove priče, naučila nešto novo jer tema samozastupanja je neiscrpna i svaki skup je na neki način novo iskustvo. Neke životne priče koje sam čula od pojedinaca zaprepastile su me, a neke pak oduševile. Primijetila sam da sam milijama ispred nekih ljudi koji su stariji od mene, a u nekim životnim pričama čak nazadujem s obzirom na godine, ali ne zaboravimo da nas životna iskustva čine više ili manje odraslima.

Uvodnu riječ imao je prim. dr. sc. Miroslav Pospiš. U svom uvijek korisnom izlaganju upoznao nas je s ciljevima projekta klubova samozastupanja mladih s invaliditetom (primarno cerebralnom paralizom), te je također rekao nekoliko riječi o najnovijim saznanjima vezanim uz CP. Potom je sa svojim izlaganjem uslijedio dr. Zorislav Bobuš - Primjena Konvencije UN o pravima osoba s invaliditetom, zatim se korisnom

porukom skupu obratila i gđa Marica Mirić. Poručila nam je koliko je važno poznavati Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom te da moramo biti glasni i imati viziju onog što nedostaje da bi se popravila kvaliteta života i odnosa društva prema osobama s invaliditetom. O svom prisustvu i o porukama skupa „Freedom Drive“ održanog u Strasbourgu izlagala je i gđica Rachela Sindičić iz Udruge CDP Rijeka. Prikazano nam je kako se za svoja prava javnom paradom bore osobe s invaliditetom pred Europskim parlamentom.

Nakon uvodnog dijela posvećenog predavanjima podijelili smo se u tri skupine za tri istovremene edukativne radionice. Vedrana Vitez uspješno je i vrlo profesionalno održala radionicu „Glasom do samozastupanja“. Radionica se sastojala u tome da smo se svi iz skupine morali predstaviti imenom i prezimenom kao da se predstavljamo pred poslodavcem. Taj dio vježbe mi je bio vrlo koristan jer sam imala priliku izvježbati kako se zapravo mogu što kvalitetnije predstaviti. Način na koji sam se predstavila prvi puta nije mi se svidio jer nisam upotrijebila dovoljan broj riječi kod samog predstavljanja. Isto tako kod ove vježbe svidjelo mi

se kad smo se podijelili u četiri podgrupe (četiri elementa – vatra, voda, zemlja, zrak). Moja skupina bila je voda i morali smo s nekim instrumentom stvoriti glazbu što me je opustilo i prepustila sam se mašti. Cijela radionica je bila ispunjena pozitivnom energijom. Neki su bili tihi a neki glasniji, ali je svatko od nas došao do izražaja što smatram zaslugom voditeljice kojoj smo vrlo zahvalni.

Zatim je uslijedila radionica pod nazivom „Forum teatar – samozastupanje u životnim situacijama“ što je po mom mišljenju bila najbolja radionica, a vodio ju je Dario Karačić. U toj radionici ja sam imala ulogu „ugnjetavača“. Odglumili smo situaciju da sam službenica Zavoda za zapošljavanje koja ne želi zaposliti osobu s invaliditetom. U toj ulozi sam se dobro snašla. Postavila sam se doslovce onako kao što se inače ponašaju

zaposlenice Zavoda za zapošljavanje (grubo, bezobrazno, nedovoljno upućene.)

Radionica je bila zanimljiva, „ugnjetavani“ su se dobro „branili“. Na kraju smo došli do konkretnog rješenja tj. do zaposlenja što je bio i smisao radionice.

Zadnja održana radionica imala je naziv „Učenje vještine samozastupanja – znati što želite – dobro oblikovan cilj/ishod“ koju je vodila Koraljka Krajnović. Radionica se sastojala između ostalog i u tome da smo morali izreći jedan od naših budućih planova i zatim taj plan razraditi po navedenim točkama kao što su: što želim postići?, gdje, kada i s kim?, kako ću znati da sam postigao ishod?, što ću vidjeti, čuti i osjećati?, što bi me moglo spriječiti?, jesam li odgovoran za postizanje?, hoću li izgubiti nešto pozitivno?, koje su

posljedice?, kako će se moj život promijeniti kada ga postignem? i koji je prvi korak?. Taj dio mi je bio jako zanimljiv zato što sam svoj plan plesnog nastupa razradila detaljno po točkama i to me učinilo jako zadovoljnom.

Mnoge korisne spoznaje koje smo stekli u radionicama kao i u međusobnom druženju nosit ću sa sobom i prenijeti ih osobama s invaliditetom pa i drugima koji nisu kao ja mogli nazočiti. Nadam se da će i drugi kao

i ja shvatiti poruku skupa, zauzimati se za sebe i za prava drugih osoba s invaliditetom i raditi na tome da budu viđeni, prihvaćeni i korisni članovi društva i sredina u kojima žive. Dok još sređujem dojmove i iskustva stečena na radi-

onicama i cijelom skupu, razmišljanja me vode u budućnost sa željama da ovakvih okupljanja, edukacija, informiranja i druženja bude što skorije i više.

Tamara Bračun

SAMOZASTUPANJE OSOBA S INVALIDITETOM

U jesenski hladni, kišni vikend od 27. 11. do 30. 11. u Varaždinskim Toplicama održan je stručni skup pod nazivom „Samozastupanje osoba s invaliditetom“. Nažalost, postoje i oni ljudi zvani osobe s invaliditetom koji nisu sposobni prirodnim putem, psihofizičkim sposobnostima izreći i izraziti svoje mišljenje, stavove i potrebe. Zbog svojih takozvanih psihomotornih nesposobnosti teški govor, nepravilno držanje tijela i zbog mnogočega drugog, nisu sposobni izreći svoje mišljenje.

Zbog svih ovih razloga organiziraju se upravo ovakvi stručni skupovi i radionice. Na početku dr. Pospiš, specijalist za dječju i cerebralnu paralizu, otvorio je stručni skup. Iz njegovog govora se otprilike dalo razlučiti što će se zbivati na ovom stručnom skupu i koja će biti moja uloga u cijeloj priči. Moram priznati da mi nije bilo drago pristati na ulogu predavača na skupu. Sam razlog negodovanja pokušat ću objasniti u daljnjem tekstu.

Što je vrijeme više odmicalo, to su bili konkretniji zadaci i za mene psihološko teži problemi. Bili smo podijeljeni u tri skupine: Forum teatar-samozastupanje u životnim situacijama, učenje vještine samozastupanja-znati što želite-dobro oblikovan cilj i Glasom do samozastupanja. Zapravo smo svi morali proći kroz sve tri skupine. Iz zadatka u zadatak morao sam glumiti sebe, a i druge osobe iz javnog života kako bih drugim osobama s invaliditetom objasnio što je cilj svakodnevnih životnih priče. Vrlo je jednostavno to i napraviti, ali i nije baš lako gledati pored sebe i oko sebe osobe koje doista ne mogu

ništa iako to žele. No malo osmijeha i šarma, malo dobre glume i sve se može.

Bilo mi je drago kad sam vidio mnogobrojne osmijehe oko sebe. Znao sam da sam ipak nešto napravio, iako moram priznati da sam uvijek u depresiji zbog svoga lošeg izgovora ili tona. Krenimo zadatak po zadatak. Na početku sam morao glumiti uobraženog poslodavca koji nema razumijevanja za osobe s cerebralnom paralizom (CP). Ispred mene su se redale mnogobrojne osobe s CP-om, a ja sam morao biti oštar i beskompromisan. Zvuči zanimljivo, ali psihološki je teško. Kažu da sam us-

pio. Moram priznati da mi je voditelj grupe, radni terapeut Dario Karačić, uvelike pomogao da sakrijem svoju nelagodu i pokažem svoju pozitivnu energiju.

Nije jednostavno odgovarati na mnogobrojna pitanja tipa „Kako ste upisali tako atraktivan fakultet?“ ili „Zašto baš želite raditi na televiziji?“ U tom trenutku morao sam biti realan i ne pokazati previše emocija. Treba nastojati biti ono što jeste, bez glume, jer nismo u celebrity showu, zapravo možda i jesmo, ali taj show se zove život. Krenimo sada u neku drugu radionicu, neku drugu priču.

Učenje vještine samozastupanja i Glasom do samozastupanja su dvije radionice koje žele osobu s CP-om ili bilo kojim drugim oštećenjem pripremiti za svakodnevne životne situacije tipa odlazak u poštu, u trgovinu... U tim radionicama izrežiraju se razne životne situacije kroz koje svi svakodnevno prolazimo. Zvuči zanimljivo i dinamično. I tu je pao poneki osmijeh. Došlo je vrijeme za večeru, nakon toga za ples i zabavu. Mnogi su bili oduševljeni tom vrstom zabave i

opuštanja, a neki sudionici poput mene su se ipak odlučili na počinak uz svoje misli i želje. U cijelom skupu bilo je i takozvanih pjevačkih natjecanja. Bilo je zanimljivo promatrati kako neka osoba bez obzira na invaliditet lijepo pjeva. Osobno se nikad ne bih upustio u tu „avanturu“. Kako je vrijeme odmicalo došlo je i mojih 5 minuta. U neslužbenom dijelu programa morao sam predstaviti sebe u nekoliko rečenica i reći nešto o svom fakultetu, posebice o mom radu, komunikaciji sa profesorima i naročito radu na području televizije i mog djelovanja u Vijeću mladih grada Kastva (VMGK).

Bio sam maksimalno realan, mislim da nisam lebdio u samoj prezentaciji, trudio sam se reći kako se ja osjećam u svom svakodnevnom životu. Prisutni su bili vrlo zapanjeni mojim takozvanim uspjesima. Ja sebe ne doživljam kao neku vrlo uspješnu osobu, ali očito sam ovoga puta kao pošiljatelj poruke bio uspješan, vatren kao komunikator i nadam se da sam bio dobar primjer. Moram istaknuti moga asistenta Davora Sertića koji mi je pomagao u svakodnevnom prilikama i neprilikama na skupu. Pri samom kraju edukacijskog skupa organizatori su nam podijelili priznanja

o stručnom usavršavanju i učenju vještina samozastupanja. Iz svake priče čovjek izvuče neku pouku ili sintagmu. U životu se treba radovati malim stvarima i svakom malom koraku naprijed bez obzira kakvi ste, kakve imate želje, potrebe i

mogućnosti. To je pouka koju sam ja izvukao.

NEVEN JURINA TOMIĆ

Tekst je pisan za predmet „Osnove televizije“ dr. sc. Tena Perišin – nositeljica predmeta mr. sc. Viktorija Car – asistentica

NEKA MIŠLJENJA SUDIONIKA SKUPA „KLUBOVI SAMOZASTUPANJA MLADIH OSOBA S INVALIDITETOM“:

Mišljenja sam da bi trebalo biti još ovakvih radionica bar dva puta godišnje. Što se tiče samih izlaganja sve pohvale, samo tako dalje, puno zdravlja, sreće i lijepih snova nek vam donese godina nova.

Moje je mišljenje da bi trebalo biti što više ovakvih skupova.

Bilo mi je super. Otkrila sam nešto novo. Otkrila sam kako zastupati sebe. Bilo bi mi drago da se i dalje nastavlja s ovim radom.

Ja sam zadovoljna i dajem ocjenu 5 i drago mi je što sam nešto naučila.

Zadovoljan sam radionicama i voditeljima koji su ih vodili.

Bilo je solidno. Ovo mi je bila prva radionica, pa mi je na neki način bilo neugodno.

Dobili smo neka nova saznanja u postupanju u nekim situacijama. Zadovoljan sam prezentacijom ljudi koji su vodili radionice i volio bi ih ponovno sresti.

Bilo je veoma lijepo. Samo šteta što to traje kratko, a i kratko je slatko. Malo šale.

Velika je šteta što takvih simpozija nema više.

Radionice koje su održane u sklopu simpozija HSUCDP-a bile su vrlo korisne za moje daljnje samozastupanje, kako u javnosti tako i u mojem užem okružju. Smatram da bi ovakvih druženja i radionica za osobe s invaliditetom različitih životnih dobi trebalo biti i više u različitim gradovima i okruženjima.

Cijeli skup je bio jedno vrlo lijepo iskustvo. Radionice su bile poučne. Ići iz radionice u radionicu nije bilo jednostavno.

Ovaj projekt me je oduševio, jer mislim da je vrlo koristan za nas

mlade. Svidio mi se profesionalan odnos prema radionicama. Mislim da bi trebalo češće organizirati takve radionice.

Naučila sam kako se izboriti za svoja prava. I cjelokupno druženje bilo mi je vrlo lijepo.

Bilo mi je neobično, jer do sada nikada nisam sudjelovao. Svidjele su mi se radionice.

Bilo mi je super. Otkrila sam nešto novo. Otkrila sam kako treba zastupati sebe. Bilo bi mi drago da se dalje nastavlja s ovim radom.

ŠTO JE ZASTUPANJE?

Zastupanje znači govorenje u ime vaših prava.

Zastupanje je način da se uvjerite da se važne poruke čuju.

Zastupanje se može činiti na različite načine i mogu ga činiti različiti ljudi.

Svi ljudi u društvu bi trebali govoriti u ime svojih prava.

Vrste zastupanja

Samozastupanje

- kad ljudi otvoreno govore u svoje ime
- djelovanje u svoju korist

- ponekad se ljudi osjećaju ugodnije kad to čine u skupini

- samozastupanje je otvoreno govorenje za sebe.

Građansko zastupanje

- građansko zastupanje je kad volonter koji je prošao obuku otvoreno govori za vas

- volonteri otvoreno govore za druge ljude koji nisu u mogućnosti govoriti bez podrške

- volontere obučavaju i vode koordinatori

- volonteri ne ovise o servisima

- volonteri predstavljaju mišljenja svog partnera čak i ako se s njima ne slažu

- partnerstvo može trajati dugo.

Pravno zastupanje

- pravno zastupanje je kad odvjetnik ili pravno educirana osoba otvoreno govori za vas

- provode ga odvjetnici koji su prošli obuku ili pravni zastupnici

- pravno zastupanje odnosi se na pravne slučajeve ili na sud

ZASTUPANJE

- pravni zastupnici pomažu ljudima da ostvaruju ili brane svoja prava.

Kolektivno zastupanje

- kad se skupina ljudi udruži u vođenju kampanje

- oni vode kampanju koja ima utjecaj na više od jedne osobe.

Pojedinačno zastupanje

- kad jedna osoba zastupa drugu u nekom kratkoročnom problemu

- kad je problem riješen, odvjetnik više nije potreban.

Krizno zastupanje

- kad jedna osoba zastupa drugu u nekom kratkoročnom problemu

- kad je problem hitan i zahtijeva hitno rješenje

- kad je problem riješen, odvjetnik više nije potreban.

Zastupanje kolega

- kolege su ljudi koje poznajete i koji imaju slična iskustva kao vi

- oni koriste svoja iskustva kako bi zastupali nekog drugog.

SAMOZASTUPANJE

Samozastupanje je kad se ljudi bore za sebe bilo osobno ili u skupini.

Samozastupatelji imaju kontrolu nad svojim vlastitim životima i izražavaju svoje poglede.

Svatko može otvoreno govoriti u svoje ime, ali važno je zapamtiti da su zastupatelji odgovorni za svoje djelovanje.

Samozastupanje znači da ljudi s teškoćama u učenju dobivaju ovlaštenje

umjesto stručnjaka i osoblja.

Skupine za samozastupanje su mjesto gdje ljudi mogu bolje otvoreno govoriti u svoje ime.

Samozastupanje je...

- boriti se za svoja prava

- stajati na vlastitim nogama

- činiti ono što želimo

- reći ljudima ono što želite

- dijeljenje problema

- pravljenje izbora

- preuzimati odgovornost za vlastiti život

- uživati ista prava kao i svatko drugi

- riješiti se naziva poput "bogalj" ili "hendikepiran"

- biti član skupine za podršku

- ne dozvoliti roditeljima i skrbnicima da vladaju vašim životima

- ići i dolaziti kad mi želimo

Samozastupanje nije...

- samo u pravima; ono je i u odgovornostima

- samo za najposobnije; ljudi s ozbiljnim teškoćama u učenju imaju također pravo glasa

- nije samo nešto što radite u skupini, to je način života

- nije trenutni hir; to su osobna i građanska prava

- nije rješenje svih problema; društvo će se trebati promijeniti kako bi ljudi ostvarili svoja prava

- nije agresivno ponašanje

- nije dobiti sve što želite; to je biti dio stvarnog svijeta kao i svatko drugi

- nije samo konzultiranje sa servisima; ljudi sami odlučuju o tome žele li ili ne žele servise ili osoblje.

SKUPINE ZA SAMOZASTUPANJE

Što je skupina za samozastupanje?

Skupine za zastupanje su mjesto gdje možete učiti otvoreno govoriti u svoje ime.

Skupine su dobro mjesto za učenje o svojim pravima.

Članovi skupine jedan drugog podržavaju da otvoreno govore.

Samozastupatelji vježbaju otvoreno govoriti i ostvarivati svoja prava.

Skupina za samozastupanje je negdje gdje možete:

- govoriti o stvarima na povjerljivom mjestu

- učiti vještine koje vam mogu pomoći da „otvoreno govorite“

- voditi skupine

- dati informacije lokalnoj skupini za procjenu ljudi

- pozvati gostujuće govornike

- sretati nove ljude.

Ovo su neke teme o kojima skupina za samozastupanje može govoriti:

- lokalni problemi, stvari koje su važne tamo gdje živite

- opći problemi kao što su zdravlje, imate li posao, prava itd.

- novosti

- problemi.

One For Us : Advocacy, <http://oneforus.com/Advocacy.26.0.html>

Prevela: Snježana Pospiš, pripremio: Miroslav Pospiš

RAZMIŠLJANJA O SAMOZASTUPANJU: POKRET, SKUPINA I POJEDINAC

Bonnie Shoultz

Ovaj članak raspravlja o osobnom samozastupanju, grupnom samozastupanju i pokretu samozastupanja. Budući da ću govoriti s povoljnog položaja kao promatrača i pružatelja podrške koji je i osobno uključen u sva tri načina samozastupanja, želim objasniti da su to moja vlastita razmišljanja, a ne ideje koje su odobrili ili izabrali članovi pokreta za samozastupanje.

Pokret samozastupanja je međunarodni pokret ljudskih prava, vođen od osoba i za osobe s teškoćama u razvoju i jedan je dio šireg pokreta za prava i neovisni život osoba s invaliditetom. On je **međunarodni** na mnogo načina. Nastao je u Švedskoj u šezdesetima, kad je skupina ljudi s etiketom mentalne retardacije sastavila popis zahtjeva o tome na koji im način usluge moraju biti pružene i dala popis matičnoj organizaciji koja ih je podržala. Ta nova zamisao, da tako obilježeni ljudi mogu govoriti u svoje ime i imaju nešto značajno za reći, raširila se u Englesku i iz nje u Kanadu i SAD. Sada je pokret živ i razvija se u mnogim zemljama.

Pokret samozastupanja je i **pokret građanskih prava** na mnogo načina. To je bitno za poboljšanje građanskih prava za ljude koji su bili i još su ugnjetavani, ignorirani, obezvrijeđeni i segregirani zbog načina na koji se gleda na osobe koje imaju teškoće u razvoju. Mnogo je toga već napisano o tom pokretu: njegovi članovi i pomagači stvorili su mnogo manifesta, videa, knjiga, priručnika, novina, filmova i članaka. Disertacije i studije su također ispitivale aspekte pokreta.

U pokretu samozastupanja posebno mjesto ima sastanak u Tulsi.

Samozastupatelji i davatelji podrške iz cijele zemlje bili su u

Tulsi, u Oklahomi od 29. kolovoza do 1. rujna 1996. kako bi proslavili svoj pokret, učili iz njega, podijelili ideje jedni s drugima i poznatim nacionalnim govornicima, kako bi izabrali nove članove i službenike za upravu nacionalne organizacije osnovane 1991., „Samozastupatelji postaju snažni” (Self Advocates Becoming Empowered (SABE)). Konferencija je uključivala biznis, politiku (nacionalnu i organizacijsku), glazbu, film, zabavu, umreživanje, javno izlaganje, radionice i plenarne sjednice - sve od čega se sastoji bilo koja konferencija. Ono što je bilo jedinstveno na tom susretu, međutim, bila je preobražena energija i snaga koja se mogla osjetiti na svakoj plenarnoj sjednici. Ta energija i snaga morala je djelovati s ponosom, nadom, postojanošću i apsolutnom vjerom da je to prisustvo uključeno u stvar veću od njih samih i može unijeti promjenu u živote osoba s teškoćama. Ljudi koji nikad prije nisu pohađali nacionalnu konferenciju o samozastupanju, bez obzira jesu li imali ili nisu imali teškoće, opisali su iskustvo kao „strašno”, „otvorenih očiju”, „nevjerojatno”. „Prvo ljudi iz Oklahome” i „Samozastupatelji postaju snažni” pridonjeli su toj energiji i izgradili je u očitu snagu.

Samostalan rad čin je otpora ljudi s mentalnom retardacijom i ostalim teškoćama u razvoju, demonstracija da mogu ostvarivati svoja prava (i sposobnosti) kao građani. Za tu konferenciju, „Prvo ljudi iz Oklahome”, članovi i savjetnici/osoblje za podršku radili su zajedno kako bi osigurali da će to biti vođeno od i za samozastupatelje. Svaki promicatelj ili moderator na glavnoj pozornici i gotovo svaki prezen- ter bila je osoba s teškoćama (iznimke su bile predstavnici gradonačelnika Tulse i član državnog zakonodavnog tijela koji ima dug pozitivni odnos

s pokretom). Odbor za planiranje razvio je detaljni plan u koji je unio svaki detalj i imenovao osobu koja bi bila za to odgovorna. Tako, kada je najavljivanje trebalo započeti, odgovorni samozastupatelji imali su pisani iskaz onog što su trebali reći. Kad je govornik trebao biti predstavljen, član „Prvo ljudi iz Oklahome” morao je raditi sam ili s pomoćnikom kako bi pripremio to predstavljanje i dao na uglađeni način. Moderatorima ili govornicima koji nisu mogli dobro čitati pomagali su drugi samozastupatelji koji su mogli čitati (na primjer, predsjednik „Prvo ljudi iz Oklahome” koji bi šaptao riječi moderatoru kad ih on ne bi znao). Tako su samozastupatelji uistinu sami vodili svoju konferenciju. Sadržaj konferencije - plenarni govor i radionice - bio je povezan s trenutnom političkom scenom, s problemima s kojima se suočavaju ljudi s teškoćama i sa SABE-inom novom kampanjom za institucionalni zaključak.

Jedna od vrijednosti pokreta samozastupanja trebala je biti povezana s potrebom da se mogućnosti rukovođenja dijele s ostalim samozastupateljima. To može biti teško učiniti zbog toga što priznanje i mogućnosti koje idu s rukovođenjem mogu biti primamljivi, posebno kad osoba zna da je napravila dobar posao.

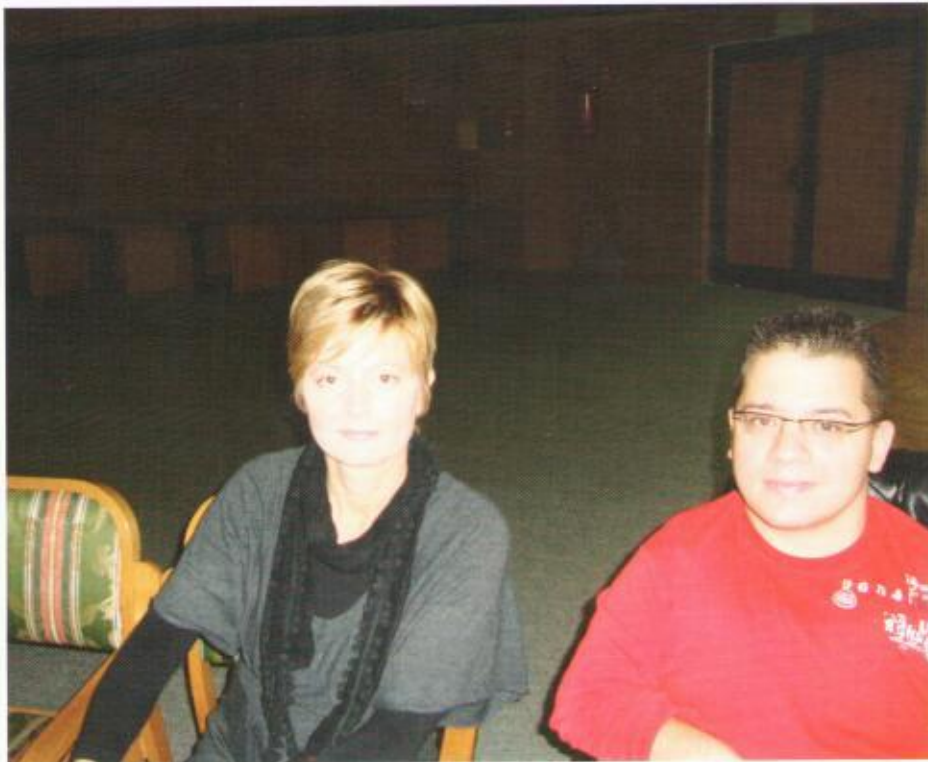
Grupno samozastupanje je drugi, možda ključni, oblik samozastupanja. Bez lokalnih skupina ne bi bilo niti nacionalnih niti državnih organizacija samozastupanja. „Samozastupatelji postaju snažni” definira samozastupanje kao grupnu aktivnost:

Samozastupanje, to su nezavisne skupine ljudi koji rade zajedno za pravdu, pomažući jedni drugima da preuzmu brigu za svoje živote i bore se protiv diskriminacije. Ono nas uči kako donositi odluke i

odabir koji utječu na naš život tako da možemo biti što neovisniji. Uči nas o našim pravima, ali zajedno s učenjem o našim pravima mi učimo i o našim odgovornostima. Način na koji učimo o zastupanju sebe je davanje podrške jednih drugima i međusobno pomaganje kako bismo stekli samopouzdanje da otvoreno govorimo o onome u što vjerujemo.

Budući da mnogi dostupni materijali govore o skupinama za samozastupanje i njihovim aktivnostima, ovdje ćemo samo spomenuti da je potrebno biti jasan kad se raspravlja o samozastupanju, da razlikujemo pokret, grupno samozastupanje i individualno samozastupanje. Prečesto je to pobrkano u umovima ljudi koji su izvan pokreta. Zbrka se vidi kad se ljude s teškoćama uniformno smatra „samozastupateljima“ i kad se pretpostavlja da bi „samozastupatelji trebali...“ biti uključeni ili svjedočiti o jednoj ili drugoj stvari koja se čini važna ljudima bez teškoća.

Individualno samozastupanje može biti definirano na mnogo načina i netko ne mora biti članom pokreta samozastupanja da se angažira u individualnom samozastupanju. Jedan način razmišljanja o tome je doživotna osobna težnja za kontrolom vlastitih okolnosti. To je čin zastupanja što netko želi, kako netko želi živjeti, kako netko želi biti tretiran, unutar nečije obitelji, zajednice ili servisa i to ne završava s nečijom povlasticom ili nečijom pobjedom. To se nastavlja, zbog toga što svaka pobjeda stvara novu seriju problema s kojima se treba suočiti. Svatko, imao ili nemao teškoću, bio muškarac ili žena - kakvog god rasnog ili etničkog identiteta, kakve god druge identitete netko ima - može provoditi individualno samozastupanje. Za mnoge ljude ta praksa je gotovo nevidljiva zbog toga što je to samo po sebi razumljivo. Za mnoge ljude s teškoćama u razvoju, međutim, individualno samozastupanje je vidljivo i ima duboko značenje. Ono ima istaknuto mjesto u svakodnevnom iskustvu

osobe, u svakom trenutku. Obitelji uče promicati samozastupanje, potičući svoje članove s teškoćama da otvoreno govore, da čine odabir i razumiju sebe i svijet oko sebe.

Agencije koje se bave uslugama imaju politiku promicanja samoizbora i samoizražavanja. Zašto? Zbog toga što je donedavno, svatko drugi osim uključene osobe donosio odluke, pravila za život, sociopolitičku kulturu koja je okruživala život osobe. Osobu se učilo od rođenja da se pokorava i misli da nema pravo glasa, nema mogućnosti da misli za sebe ili da razumije razloge stvari. Trenutni naglasak na osobno samozastupanje, kolikogod još oskudno na mnogim mjestima, znači ispraviti ozbiljne nepravde koje su nanesene ljudima s teškoćama.

Pokret samozastupanja, s tisućama skupina za samozastupanje podupire osobno samozastupanje, bez obzira jesu li osobe koje zastupaju sebe članovi ili nisu. Kao pokret građanskih prava on osigurava kontekst unutar kojeg individualno samozastupanje može djelovati i uspjeti. Taj kontekst ima kompleksan sastav. Prvo, pokret samozastupanja uči ljude s teškoćama u razvoju, poseb-

no članove pokreta, o njihovim pravima i odgovornostima kao građanima društva. Članovi uče načine razumijevanja i rada kako bi se ispravila njima načinjena nepravda i uče pozitivne načine upravljanja svojim osjećajima ljutnje i straha kad se osjećaju ugnjetavanima. Kao drugo, vođe pokreta i članovi vrše svoj utjecaj na širu društvenu zajednicu susrećući se s pružateljima usluga i traženjem promjena, podučavajući zaposlenike i članove obitelji, svjedočenjem na javnim skupovima i u pravnim raspravama, pisanjem pisama, demonstriranjem i pohađanjem skupova, sudjelovanjem u odborima i na mnoštvo drugih načina. Njihove akcije promijenile su sustav usluga i obitelji, stvarajući novu svijest o mogućnostima i pravima za ljude s teškoćama u razvoju. Kao treće, oni se pridružuju borbi za širi pokret za ljudska prava kako bi utemeljili (i spriječili opozivanje) zakon koji ih štiti i podržava.

Samozastupanje kao pokret i kao individualna aktivnost je s nama i čini promjene za sve nas. Moj je san da jednog dana cijelo društvo prihvati neke vrijednosti kojima krče put samozastupatelji koje poznam.

MUDRO ODABERITE SVOJE ZASTUPATELJE: POSTIĆI ĆETE NAJBOLJE ZA SVOJE DIJETE

Zamislite... Nakon što mjesecima čekate i nadate se, trenutak je konačno došao! Vaša lijepa beba došla je na svijet i život je puniji nego što je ikad bio! Dok vam sestra nježno stavlja vaše novorođenče u ruke, ona vam daje knjigu i govori. „Ovo je priručnik za vaše dijete“, objašnjava, „Svakako pročitajte što je brže moguće. I dobro obratite pažnju na poglavlje koje se tiče posebnih potreba.“

Ludi scenarij, znam, ali ponekad požalim da sam dobila priručnik! Roditeljska uloga je uglavnom vrlo komplicirana, ali pronalaženje vašeg puta s djetetom koje ima posebne potrebe još je zahtjevnije i teže. To je put kojim ne moraju putovati obitelj i prijatelji. Usamljenost, razočaranje, frustracija i osjećaj neuspjeha može utjecati na putovanje. Problemi vas mogu potpuno preplaviti

kad jednog dana vaše dijete stigne do školske dobi. To je vrijeme ulaska u svijet stručnjaka koji će se baviti vašim djetetom! Taj je svijet zasebna kultura, svijet s vlastitim jezikom i vlastitim nizom pravila. Vi se možete osjećati poput „autsajdera“. Možete osjetiti da vam je potrebna pomoć. Možete osjećati da trebate nekog tko djeluje kao prevodilac u tom novom svijetu.

Počinite istraživati... gledate internet i žute stranice... može li mi netko tamo pomoći da napravim najbolje za moje dijete u školi? Prije nego što pronađete osobu koja će biti vaš vodič i zastupatelj vašeg djeteta, morate napraviti domaću zadaću, radi vašeg djeteta i vašeg vlastitog zdravlja. Postoje mnogi ljudi koji sebe zovu zastupateljima, ali na vama je - na roditeljima - da donesete odluku temeljenu na saznanju je li ta osoba

stvarno kvalificirana da zastupa učenika s posebnim potrebama i dali ta osoba odgovara vama, vašem djetetu i vašim ciljevima. Uzmite si vremena da to istražite. Odluka koju donesete može doslovno utjecati na vaš vlastiti život i život vašeg djeteta na načine na koje niste sanjali da je moguće. Osoba koju izaberete imat će utjecaj na školsko osoblje, na vašeg supružnika, vaše dijete i članove vaše obitelji. Zastupatelj će imati izravni utjecaj na vaš brak, vaše osobne odnose i vašu obitelj. Vi pozivate nekog da uđe u vaš život. Budite vrlo pažljivi kome dajete taj neprocjenjiv dar.

Koju ulogu može zastupatelj igrati?

- pomaže roditeljima u traženju podrške i dostupnih materijalnih izvora
- stvara vještine učinkovite izgradnje odnosa i rješavanja problema
- sluša sve strane na vjerodostojan i neosuđujući način
- razjašnjava probleme
- predlaže opcije i moguća rješenja
- dokumentira sastanke ili pomaže roditeljima razumjeti dokumente kao što su psihološke analize
- locira i pribavlja informacije
- govori o zahtjevima roditelja/djeteta kad oni ne mogu govoriti u svoje ime
- pomaže obitelji s pisanom korespondencijom,

dokumentacijom i telefonskim pozivima

- pohada sastanke
- prati donesene odluke i poduzete akcije.

Slijedi nekoliko savjeta o kojima trebate razmisliti prije nego što odlučite koga ćete izabrati:

Zastupatelji trebaju biti kvalificirani kako bi stručno i savjesno mogli govoriti o posebnostima u učenju.

Visoka razina obrazovanja donosi razinu respekta. Za ljude je vjerojatnije da slušaju nekog tko „hoda u njihovim cipelama“ i ima iskustvo u obrazovanju i posebnim potrebama. Vjerojatno je jako malo ljudi spremno modificirati vlastitu stručnost i profesionalne metode prema idejama i mišljenjima nekog tko ima malo ili ništa iskustva i ovlaštenosti na tom polju. Kao edukator, sjediti na sastanku s nekim tko nema posebne obrazovne kvalifikacije i isticati mu njegove nedostatke, gubljenje je vremena i novaca. Svaki roditelj koji je iskustvo poučavanje o najboljim metodama podizanja djece od osobe koja nema djece, može znati kako to može biti frustrirajuće. Učitelji su otvoreniji prema mišljenjima i prijedlozima nekoga tko je barem kvalificiran da iznosi takve tvrdnje. Razumno je da, ako želite imati najbolje

obrazovanje za vaše dijete, trebate očekivati zastupatelja koji je ovlašten za specijalno obrazovanje i ima iskustvo koje pridonosi vašoj ulozi roditelja. Briga za profesionalno usavršavanje pohađanjem seminara, biti u toku sa suvremenim zakonima i procedurama, važne su kvalifikacije koje treba imati. Specijalno obrazovanje je znanost koja se stalno razvija i zato zastupatelj mora biti stalno u toku. Solidno znanje o lokalnim materijalnim izvorima, pružateljima usluga i programima zajednice olakšava rješavanje problema. Također je važno da zastupatelj kojeg izaberete ima interpersonalne vještine potrebne za suradnju s drugima kako bi došao do rješenja. Kao roditelj, očekujte da osoba koju unajmite bude kvalificirana kako bi vam pomogla da surađujete sa školom.

Zastupatelji trebaju poznavati vaše dijete.

Ljudi koji su izabrani da predstavljaju vaše dijete trebaju čitati analize, školske svjedodžbe, uzajamno djelovati i provoditi vrijeme s djetetom kako bi stvarno znali za koga rade. Tada je uloga zastupanja vjerodostojna i nije stvar borbe za neki cilj ili za poticanje vlastitog ega. Kad zastupatelj dobro pozna roditelja i dijete, on može pomoći stvoriti zajednički temelj između škole i doma. Zastupatelj bi trebao znati objasniti kako teškoće vašeg djeteta mogu utjecati na njegovo učenje i tada raditi s vama kako bi pomogao udo-

voljiti potrebama vašeg djeteta. Mudar zastupatelj je netko tko će tražiti rješenja, a ne krivnju. Zastupatelji trebaju vidjeti dijete u kontekstu svog razreda. Djetetov program, na papiru, nikad ne može biti cijela priča. Nema načina da učitelj izrazi riječima svu podršku, planove, vizualizacije, alate i strategije koje se koriste kako bi dijete postalo uspješnim. Djetetov svijet govori daleko više nego što bilo koja dokumentacija može ikad opisati. Važno je napomenuti da je ulazak u razred otvaranje „svetosti“. Upravo kao što nećete pustiti u svoju kuću nekog kome ne vjerujete, tako i učitelji moraju biti oprezni kome otvaraju svoje razrede. Ako netko ulazi u razred kako bi „promatrao“ i tada izvijestio roditelje o svim stvarima za koje misli da su napravljene netočno i da „stvorio problem“ protiv škole, odnos je tada uništen. Biste li htjeli da netko uđe u vašu kuću da „promatra i kritizira“ vas kako provodite dnevno funkcioniranje roditeljstva?

Zastupatelji trebaju biti objektivni i usmjereni ka rješavanju problema.

Kad razgovarate s nekim zastupateljem, pažljivo slušajte jezik kojim se promiču rješenja, a ne osveta. Osobno iskustvo zastupatelja sa školskim okruženjem, odborom ili prethodna osobna povijest nemaju mjesta u razgovoru. Radi se o VAŠEM djetetu. Zastupatelj može koristiti prijašnje znanje ljudi i izvora kako bi olakšao radni plan za vaše dijete. U namjeri da osigura pozitivni, proaktivni odgovor ljudi koji su u vezi s vašim djetetom, za zastupatelja je najbolje

da bude pun poštovanja, uljudan, obziran i nepristran. Naravno, to vrijedi za svakog od članova tima.

Može li zastupatelj pomoći vašem djetetu da ima pristup najboljem mogućem obrazovanju, a da to ne predstavlja nepotreban materijalni i osobni stres? Ponekad, u nadi da se pomogne roditeljima, daju se obećanja koja previše opterećuju na osobnom i financijskom planu... škola mora educirati sve učenike, ne samo vaše dijete. Roditelji se ne moraju složiti i mogu isticati kako stvarno brinu o svom djetetu. Premda je to stvarno istinito, škole ne mogu djelovati na toj pretpostavci. Obrazovne institucije imaju dužnost da brinu o zajednici, dok istodobno osiguravaju da svaki pojedinac primi što mu je potrebno. Nije fer pretpostaviti da bi školsko osoblje trebalo uzeti od jednog djeteta u namjeri da osigura drugome. Zamislite nekog tko predlaže da roditelj uzme stvari jednog od svoje djece s namjerom da daje drugom. Postoje rješenja koja mogu vrijediti za svakog. Mi ih trebamo tražiti kao tim.

Zastupatelji trebaju biti pomagači, a ne diktatori.

Pažljivo slušajte i promatrajte jednog zastupatelja. Govore li oni kao da idu u borbu? Koriste li riječi kao „oni” i „mi”? Tražite ego koji koristi vaše dijete da nahrani sebe! Ego traži ego, ne djecu. Crveni kartoni trebaju pljuštati kad zastupatelj vidi samo negativno u obrazovanju djeteta ili kad se daju obećanja za određene rezultate vašeg djeteta. Zastupatelj koji govori na način „Ja ću im pokazati” neće učinkovito savladati plan prema kojem svatko treba učiniti svoj posao. Problemi se ne rješavaju na taj način. Djeca neće pobijediti u takvom scenariju.

Ljudi trebaju priznanje za napor koji ulažu: mi trebamo osjećati podršku i poštovanje. Mnogo smo otvoreniji prema rješenjima kad se ne osjećamo defanzivno. Niti jedna osoba, niti edukator, niti roditelj, ne smije napustiti diskusiju osjećajući da je ignoriran, odbijen ili uzet s rezervom, ako iskreno promiče prava djeteta, a ne svoja. Kad se neslaganje spusti do razine djelovanja poput djece koja zahtijevaju da svatko igra po njihovim pravilima, dijete s posebnim potrebama nije više središte diskusije. Zastupatelj je zlata vrijedan kad može objektivno sagledati situaciju bez emotivnog naboja i donositi rješenja koja vrijede za dijete.

Svaki član tima ima svoje viđenje kako najbolje pomoći djetetu: ravnatelj

škole, član komunalne agencije, logoped, učitelj i roditelj imaju ideje koje se temelje na njihovom znanju i iskustvu. Vješti zastupatelj može slušati zamisli svakog člana i vidjeti rješenja koja se oslanjaju na snage svake osobe.

Ultimatumi, prijetnje i optužbe stvaraju rascjep između roditelja i učitelja, što je krajnje štetno za dijete zato što poruka koju daje roditelj znači da vjeruje toj osobi više nego učitelju.

Kraj puta.

Kao roditelju, može vam biti frustrirajuće kad osjećate da sustav zanemaruje vaše dijete. Ponekad ljutnja i ogorčenost mogu postati nepodnošljivi. Lako je pasti u zamku osвете. Nikada se ne treba obratiti medijima ili zvati odvjetnika, a da se prethodno ne razmisli o posljedicama. Takvi postupci nikada ne trebaju proizaći iz emocionalne reakcije jer će cijena biti previsoka. Prije poduzimanja bilo kakve akcije, središnje pitanje trebalo bi biti: „Kako će to koristiti djetetu? Kako

to može povrijediti dijete?” Moramo biti iskreni prema sebi i znati što motivira naše postupke. Prije poduzimanja takvih koraka uzmite u obzir da vaše dijete može imati puno godina školovanja ispred sebe. Braća vašeg djeteta mogu biti mnogo godina u obrazovnom sustavu. Šteta uzrokovana pravnim postupkom i/ili javnim poniženjem ne može pomoći, već će utjecati na odnos s onim ljudima na koje ćete se osloniti kako biste svom djetetu pružili najbolje. Govorim o duboko ukorijenjenoj boli, nepovjerenju i strahu koji se spušta u dušu svakog tko je uključen u neki parnični postupak ili ima loše predstavljanje u tisku. Javno poniženje i loše predstavljanje u tisku mogu napraviti da školski sustav popusti vašim zahtjevima, ali neće izvući najbolje od bilo kojeg ljudskog bića ili odnosa.

To ne znači da pravni postupak nije povremeno potreban, ali to je POSLJEDNJI čin. Zastupatelji mogu ili ne moraju biti povezani s odvjetnikom, ali oni nisu pravnici i

oni ne mogu dati pravni savjet.

Završne misli.

Unajmljivanje zastupatelja ne izuzima roditeljsku ulogu u donošenju odluka. Zastupatelji se razumiju u dokumentaciju, tehnički jezik i edukacijski žargon. Oni mogu objasniti opcije i zahtjeve specijalnog programa, pohađaju sastanke i postavljaju jasna pitanja, ali kao roditelj vi donosite odluke. Vaše dijete treba VAS da ga vodite; vaša uloga je dugotrajna.

Zastupatelji trebaju slušati, stvarno slušati što roditelji traže od njih. Moramo proći kroz neizmjerenu količinu boli, ljutnje, ogorčenosti i straha da shvatimo stvarnu roditeljsku brigu za dijete. Vjerujem da većinom možemo udovoljiti zahtjevima roditelja na određenoj razini. Tražite ono što je zajedničko.

Veza između roditelja i škole može biti teška zbog toga što je u pitanju život djeteta i emocije su snažne, ali napornim radom, razgovorom punim poštovanja i stavljanjem djeteta u središte rješavanja problema, moguće je raditi kao tim kako bi se napravilo najbolje u edukaciji djeteta. Na odraslima je da to pokrenu, zbog djece.

Jennifer Krumins: Choose Your Advocate Wisely: Getting the Best for Your Child. Exceptional Parent, August/September, 2009,

*Prevela:
Snježana Pospiš,
Pripremio:
Miroslav Pospiš*

PROJEKT PROMOCIJA RAZVOJA I RANA INTERVENCIJA-RODITELJ U ULOZI UČITELJA

U okviru projekta „Promocija razvoja i rana intervencija - roditelj u ulozi učitelja” Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Republike Hrvatske i Hrvatskog saveza udruga cerebralne i dječje paralize (HSUCDP) za 2009. godinu, izdane su tri brošure autora Miroslava Pospiša:

- PROMICANJE SPREMNOSTI ZA ŠKOLU U DOJENČETA I MALOG DJETETA

- PROMOCIJA RAZVOJA I RANA INTERVENCIJA-RODITELJ U ULOZI UČITELJA

- PROGRAMI RANE INTERVENCIJE

Projekt se bavi optimiziranjem šansi da dijete raste i razvija se kao zdrava osoba, sposobna da voli i da vodi produktivan život i da jednog dana podiže vlastitu djecu. Postojala su suprotsavljena mišljenja o važnosti prvih triju godina života za razvoj djeteta (teorija karakterizirana kao „nula do tri” (Zero to Three, 1999.) i znanstvenika koji su govorili o „mitu prvih triju godina života”.

Žarište pristupa prvim godinama života proizašlo je iz neuroznanstvenih činjenica koje su ukazivale, prvo, da je razdoblje koje počinje prije rođenja i nastavlja se kroz prve tri godine života, karakterizirano brzim formiranjem sinapsi, i drugo, veličina mozga i funkcije ovise o stimulaciji iz okoline. Ti nalazi podupirali su ideju da su djetetova iskustva kroz dojenačku dob i u ranom djetinjstvu temeljna za njegovo zdravlje i zadovoljstvo, te pridonose sposobnosti za učenje. Budući da su roditelji i drugi odrasli u djetetovu životu posrednici kod ranih iskustava, znanje o razvoju mozga, isto kao i načela koja osiguravaju servisi tijekom ranih godina, imaju potencijal povećanja

djetetovih sposobnosti za kasniji akademski uspjeh.

O brošuri „Promicanje spremnosti za školu u dojenčeta i malog djeteta”

Polazak u školu nije prva stuba na ulazu u svijet edukacije i učenja. U prvih pet godina važno je da dijete naučimo kako učiti. Cilj je osigurati djeci da budu spremna za školu. Priprema djeteta za školu zahtijeva dvije jednako važne vještine: socijalno-emocionalne vještine potrebne za komunikaciju, suradnju i savladavanje izazova i kognitivne vještine koje osiguravaju djetetu specifično osnovno znanje (npr. slova i brojevi). Kognitivni razvoj, koji uključuje razvoj pismenosti i matematičke vještine, krucijalni je dio pripreme za školu. Nije potrebna posebno organizirana instrukcija. Svakodnevne aktivnosti i iskustvo mlađeg djeteta osiguravaju priliku za učenje kroz igru. Kognitivni raz-

voj je prirodni produkt tople i voljene obitelji, iskustva i dobrog treninga i obogaćene okoline.

Kod dojenčeta i malog djeteta sva područja razvoja su u međusobnom odnosu. Učenje vrlo malog djeteta ide kroz igru, aktivno istraživanje okoline i, najvažnije, kroz interakciju sa značajnim odraslima u njegovu životu.

Djeca ulaze u dojenačko-obiteljske programe na različitim razinama socijalno-emocionalnoga, kognitivnog i fizičkog razvoja. U prve tri godine vještine se razvijaju različitim brzinama u pojedinog djeteta – neko dijete može imati bogati rječnik, ali zaostatak u motornim vještinama ili može biti brzo i koordinirano u fizičkim igrama, ali ima poteškoće u pronalaženju prijatelja.

Brbljanje, govor, gledanje i slušanje pripremaju dojenče i malo dijete da želi i da je kasnije sposobno prepoznati slova, čitati i pisati.

Razvoj jezika osigurava temelj za razvoj pismenosti. Govor, glasno čitanje i pjevanje stimuliraju djetetovo razumijevanje i upotrebu jezika, a slušanje drugih omogućuje djetetu razvoj fonološke svjesnosti.

Rani matematički koncepti i vještine na kojima se gradi matematički kurikulum prvog razreda uključuju:

- prepoznavanje veličine, oblika i uzorka;
- sposobnost verbalnog brojenja (prvo unaprijed, a zatim unatrag);
- prepoznavanje brojeva;
- sposobnost identifikacije više ili manje u količini;
- znanje o skupinama, npr. koja skupina ima 4, a koja 5 parova.

Matematičke vještine, jezik i socijalne vještine idu zajedno. Čak i jezične aktivnosti poput pričanja priče grade matematičke vještine, pomažući djeci da razviju sekvencijske vještine koje su kasnije vezane za razvoj matematičkih konceptata.

PRIRUČNIK EDUKACIJSKOG CENTRA
ZA RODITELJE

MIROSLAV POSPIŠ

PROMICANJE SPREMNOSTI ZA ŠKOLU U DOJENČETA I MALOG DJETETA

HRVATSKI SAVEZ UDRUGA
CEREBRALNE I DJEČJE PARALIZE

ZAGREB, 2009.

O brošuri: Promocija razvoja i rana intervencija - roditelj u ulozi učitelja

Svaki djetetov razvoj predstavlja refleksiju genetskih čimbenika i čimbenika okoline. Koju ulogu igra rano iskustvo u određivanju djetetova kognitivnog i socijalnog razvoja? Kakvu ulogu imaju roditelji? Jeli moguće otkloniti posljedice ranoga razvojnog manjka? Ta pitanja imaju duboke implikacije na kontinuirana razvojna obiteljska načela.

Kritična područja politike prema djeci traže naše razumijevanje:

- iskustva malog djeteta imaju dubok utjecaj na rani i kontinuirani razvoj;

- roditelji igraju vitalnu ulogu u razvoju djeteta; topla, kontinuirana skrb, ljubav i poštovanje su elementi koji su potrebni djetetu za zdrav kognitivni, socijalni i fizički razvoj;

- rast i razvoj ne prestaju poslije dojenačke dobi, dobi malog djeteta i školske dobi; razvoj i učenje nastavljaju se kroz cijeli život, ali je potvrđeno da su rane godine života krucijalne kao temelj za učenje i ljubav;

- socijalna politika mora osigurati sigurnu i prikladnu zdravstvenu skrb, edukaciju i potporu roditeljima kao kritične komponente koje

osnažuju obitelj, lokalnu zajednicu i naciju kao cjelinu.

Oboje, geni i okolina, međusobno djeluju na kompleksni način gradeći mozak. Postoji li kritično razdoblje povezano s razvojem mozga? Kritično razdoblje specifično je razvojno vrijeme u kojem je organizam specifično senzitivn na utjecaj okoline. Neki utjecaji prije ili poslije kritičnog razdoblja imaju malo ili su bez utjecaja na razvoj. Genetski čimbenici vode razvoj, a malnutricija, različiti lijekovi i bolesti majke mogu disruptivno djelovati na razvoj. Budući da kritično razdoblje nije ograničeno samo na dojenačku dob, to ne umanjuje važnost iskustva, osobito u ranom životu, u oblikovanju mozga. Za vrijeme prenatalnog i ranog postnatalnog razdoblja, prisustvo rizika iz okoline može imati devastirajuće posljedice na razvoj općenito, a posebno na razvoj mozga.

Rana intervencija obuhvaća brojne strategije koje pomažu obitelji i potiču zdravi razvoj djeteta. Rana intervencija formalno je pokušaj djelovanja stručnjaka u poboljšanju kvalitete života djece, s početkom u prenatalnom razdoblju i nastavlja se do polaska u školu. Cilj rane intervencije je rad s obitelji zbog povećanja i dodatka potpore, što predstavlja najbolje moguće temelje za buduće zdravlje i za buduće ekonomsko i socijalno funkcioniranje.

Roditelji postaju u potpunosti odgovorni za djetetovo rano učenje, a njihova uloga kao učitelja ogromna je.

Brošura: Programi rane intervencije

Postoje kritična razdoblja za razvoj pojedinih sustava mozga, ali je sigurno da unos informacija iz okruženja u pravom trenutku oblikuje mozak. Potrebna je sigurna, uskladena okolina, koja osigurava prilike za bogate emocionalne, socijalne i kognitivne interakcije.

Istraživanja su pokazala da djetetu treba izvjesne elemente u ranim stadijima razvoja kako bi razvilo

PRIRUČNIK EDUKACIJSKOG CENTRA ZA RODITELJE

MIROSLAV POSPIŠ

PROGRAMI RANE INTERVENCIJE

HRVATSKI SAVEZ UDRUGA CEREBRALNE I DJEČJE PARALIZE

ZAGREB, 2009.

svoje pune potencijale, a to su:

- osjećaj posebnosti, ljubavi i vrijednosti;
- osjećaj sigurnosti;
- osjećaj povjerenja u svoju okolinu;
- vođenje;
- uravnotežena iskustva slobode i ograničenja;
- izloženost različitoj jezičnoj okolini, igri, istraživanju, knjigama, glazbi i prikladnim igračkama

Spona privrženosti između majke i djeteta važna je za zdravi razvoj djeteta. Mozak dojenčeta je dva puta aktivniji od mozga odraslog. Neuroznanstvenici fokusiraju se posebno na prve tri godine života, jer je otkriveno da je to vrijeme osobito važno. Za vrijeme tog razdoblja ljudski mozak ima najveći potencijal za učenje.

Između bebe i njezinih roditelja većina se interakcija odigrava na intuitivnoj osnovi. Roditelji pokazuju zapanjujuće intuitivno ponašanje sa svojim bebama. Podižu visinu glasa, usporavaju ritam svog govora i dodaju mu pjevu kvalitetu i govore u razmacima od pet do petnaest sekundi. Dijete je „na poslu“ cijelog i svakog dana. Ono neprestano uči. Za njega nema razlike između učenja i igranja, između rada i igre.

PRIRUČNIK EDUKACIJSKOG CENTRA ZA RODITELJE

MIROSLAV POSPIŠ

PROMOCIJA RAZVOJA I RANA INTERVENCIJA RODITELJ U ULOZI UČITELJA

HRVATSKI SAVEZ UDRUGA CEREBRALNE I DJEČJE PARALIZE

ZAGREB, 2009.

Dijete ne može učiti iz naših iskustava. Ono mora učiti iz vlastitog iskustva. Treba mu njegov vlastiti uspjeh i vlastite greške. Roditelji mu pomaže da raste ako:

- sluša njegove ideje;
- ističe njegove uspjehe;
- razmišlja zajedno s njim;
- pusti ga da uči na pogreškama;
- nalazi vrijeme za njega.

Kako bi se moždane stanice razvile, potrebna je njihova aktivacija unosom informacija u mozak i veze s drugim stanicama. Te veze, putevi i mreže, omogućit će djetetu da razvije vid, sluh, jezik, osjet mirisa, mišićnu kontrolu i rasuđivanje. Možemo zaključiti da je komunikacija aktivirana senzornim iskustvima djeteta. Promjene u biološkom sustavu uključuju promjene funkcije i proces oblikovanja unutarnje strukture mozga. Psihološki sustav utječe na emocionalne karakteristike i karakteristike ponašanja djeteta. Promjene u socijalnom sustavu uključuju utjecaj djeteta na neposrednu okolinu i društvo u cjelini.

Roditelji moraju prilagoditi svoje napore stadijima razvoja djeteta s namjerom da povećaju šanse djeteta da postigne svoj puni potencijal. Holistička priroda razvoja ukazuje na veliku važnost fizičkog razvoja. Razvoj vještina pokreta utječe na kognitivni, socijalni i emocionalni razvoj. Kretanje osigurava mnoga prva iskustva socijalizacije djeteta, jer dolazi do interakcije s roditeljima i drugima iz okoline.

Razvoj jezika blisko je vezan uz emocije i djeca koja dobivaju bezuvjetnu ljubav i puno topline imaju bolju šansu da nauče jezik, nego djeca koja ne primaju dovoljno ljubavi.

Mozak je dizajniran za učenje. U tom kontekstu naše prve godine života imaju u žarištu dva specifična tipa učenja. Prvo je učenje prikladnih emocionalnih odgovora. Taj proces poznat je kao usklađivanje. Mozak je rođen s kapacitetom izražavanja šest ili možda osam emocija. Usklađivanje pomaže djeci aktivirati emocionalno stanje

prikladno i u kontekstu. Drugi tip učenja je više formalizirani tip kognitivnog učenja koje roditelji i skrbnici osiguravaju mlađoj djeci kroz upotrebu igračaka i igre. Igra je kamen temeljac u ranom razvoju svakog djeteta. Roditelj ne treba učiti dijete kako istraživati svijet i kako se oduševljavati svijetom; dijete već posjeduje dar svjesnosti, što je osnova za njegovu igru, posebno tijekom prvih dviju godina života. Istraživanje kroz igru i otkrivanje svijeta, sve je od čega se sastoji rano djetinjstvo.

Programi rane intervencije moraju biti dizajnirani kroz povezanost procjene, intervencije i evaluacije. Glavni cilj inicijalne procjene je formuliranje realističnih ciljeva koji su udruženi s individualiziranim evaluacijskim planom. Specifični intervjenski pristup obrađuje senzornu integraciju i samoregulaciju kod dojenčeta i malog djeteta. U zaključku se ističe da su ljudski odnosi temelj na kojima se gradi djetetova budućnost.

IZDANJA KNJIGA NEPROFITNE NACIONALNE ORGANIZACIJE „NULA DO TRI“ (ZERO TO THREE)

„Nula do tri“ (Zero to three) je nacionalna neprofitna organizacija čija je uloga promocija zdravog razvoja dojenčeta i malog djeteta, podupirući i snažeći obitelji, lokalne zajednice i one koji rade u njihovu korist. U tu svrhu „Zero to three“ publicira autoritativna istraživanja, praktične izvore i nove ideje za one koji rade i skrbe za dojenčad, malu djecu i njihove obitelji. Knjige su selekcionirane za publikaciju od neovisnoga izdavačkog odbora. Mišljenja i pogledi u knjigama su mišljenja autora i ne moraju reflektirati mišljenja „Zero to three“. Više informacija o „Zero to three“ može se naći na www.zerotothree.org

GORDON WILLIAMSON, MARIE ANZALONE: SENZORNA INTEGRACIJA I SAMOREGULACIJA: Pomoć vrlo malom djetetu u interakciji s okolinom (Sensory Integration and Self-Regulation in

Infants and Toddlers: Helping Very Young Children Interact With their Environment), ZERO TO THREE: National Center for Infants, Toddlers and Families: Washington, DC, 2000.

Svako dijete ima jedinstveni oblik primanja i odgovora na informacije, preko osjetila, iz vanjskog svijeta i svoga tijela - individualni profil senzornog izbora i tolerancije. Svako djetete mora također savladati svoju jedinstvenu okolinu, koja je sastavljena od odraslih i djece, mjesta i stvari, prizora, zvukova, mirisa, kakvoće, okusa, rutine, tranzicije i prekida, svega što čini dnevni život.

Većina vrlo male djece postaje adaptirana na ono što vide, čuju i osjećaju i organiziraju senzornu informaciju na svrhovit način u regulaciji svojeg ponašanja. Mnoga druga djeca uče graditi svoje vlastite kapacitete i prihvaćati pomoć od drugih, kako bi mogla uspjeti i savladati frustracije novog učenja. A neka djeca zahtijevaju pomoć u savladavanju poteškoća u senzornim procesima i postizanju stupnja samoregulacije, potrebne za uspješnu interakciju s okolinom i za istraživanje okoline.

Monografija je pisana za multidisciplinarni pristup, jer mnogi ljudi imaju važnu ulogu u pomoći dojenčadi i maloj djeci u interakciji s okolinom. Usmjerenost monografije je medicinska, terapijska, edukacijska, prema mentalnom zdravlju i psihosocijalnom području.

Monografija će pomoći čitaocu u:

- razumijevanju senzornog razvoja dojenčeta i malog djeteta;
- procjeni i intervjenskom pristupu promocije samoregulacije i adaptivnog ponašanja vrlo malog djeteta

- razumijevanju novih smjernica i osnova istraživanja na području senzornog razvoja.

Monografija je usmjerena na djecu od rođenja do treće godine života, ali njezina načela su relevantna za rad sa svom mlađom djecom. Pristup je temeljen na:

- individualnim razlikama u samoregulaciji ponašanja;

- individualiziranom intervencijskom pristupu rješavanju problema;

- intervencijskim strategijama koje su integralni dio svakodnevnih djetetovih aktivnosti i rutine;

- više specijaliziranim intervencijskim strategijama koje zahtijevaju dodatni trening.

Diskusija se provodi kroz pet poglavlja:

Poglavljje 1. Sensorni sustav i senzorna integracija. Opisuje se modaliteti kroz koje primamo senzorni ulaz informacija iz naše vanjske okoline i tijela i uvodi se koncept senzorne integracije, koji zahvaća organizaciju osjeta za adaptivnu upotrebu.

Poglavljje 2. Opservacija ponašanja na senzornoj osnovi u dojenčeta i malog djeteta. Osigurava se okvir za razumijevanje kako senzorni integrativni procesi sudjeluju u ponašanju dojenčeta i malog djeteta, osobito u odnosu na budnost, pažnju, afekt i akciju.

Poglavljje 3. Oblici senzorne integracije. Prikazuje se koncept senzorne modulacije i praxia, koji dopušta opis oblika ponašanja na senzornoj osnovi mlađeg djeteta. Također, predstavlja se okvir za klasifikaciju problema senzorne integracije i samoregulacije.

Poglavljje 4. Procjena, vođenje i metode skrininga i procjene senzorne integracije i interpretacija podataka procjene i intervencijskog planiranja.

Poglavljje 5. Intervencija, potrebe roditelja, važnost modificiranja senzorne okoline i priroda kliničkog rezoniranja za vrijeme izravne intervencije. Interevencijsko vođenje opisuje slučajeve djece s hiperaktivnošću, hiporeaktivnošću i dispraksijom.

EDWARD ZIGLER, DOROTHY SINGER, SANDRA BISHOP – JOSEPH: Dječja igra (Children's play). ZERO TO THREE Press: Washington, DC, 2006.

Dva prominentna teoretičara dvadesetog stoljeća, Jean Piaget

i Lav Vigotsky isticali su važnost igre u kognitivnom razvoju. Igra, prema Piagetu (1932.), osigurava djetetu mnogostruke prilike interakcije s okolinom i stvaranje vlastitog znanja o svijetu. Igra je jedan od primarnih konteksta kognitivnog razvoja. Lav Vigotsky isticao je sociokulturne utjecaje na razvoj, osobito kako interakcije s ljudima – roditeljima, učiteljima, vršnjacima – njeguju kognitivni razvoj. Tvrdio je da se razvoj pojavljuje unutar „zone proksimalnog razvoja“, zadaci koji su teški za dijete mogu biti riješeni uz pomoć nekog tko je vješt u tim zadacima. Zona proksimalnog razvoja bila je konceptualizirana kao donji limit (kada dijete samo riješi zadatak) i gornji limit (kada dijete sposobno riješi zadatak, vođeno instrukcijom). U interakciji s vještijim partnerima, dijete može naučiti gornji limit zone. Vigotsky je tražio da igra služi primarnom kontekstu kognitivnog razvoja: „Igra je izvor razvoja i kreira zonu proksimalnog razvoja.“ U igri, dijete je u interakciji s drugima (vještijim vršnjacima, učiteljima, roditeljima) i može učiti od njih. Dalje, Vigotsky je tvrdio da kada dijete upotrebljava predmete kako bi predstavilo druge predmete u igri (npr. upotreba kocke kao telefona), ono razvija apstraktno mišljenje. Jednom kada dijete razvije sposobnosti simbolizacije kroz igru, sposobno je koristiti te sposobnosti za čitanje i pisanje. Slijedeći pravila koja su prisutna gotovo u svim igrama, dijete razvija samoregulaciju, sposobnost važnu za uspjeh u strukturiranoj okolini školskog razreda.

Dekade empirijskih istraživanja pokazale su korist igre za kognitivni, socijalni i fizički razvoj:

- Kognitivni razvoj – istraživanja su pokazala korist utjecaja igre na kognitivni razvoj, uključujući jezične vještine, rješavanje problema, simbolične vještine, pamćenje i kreativnost.

- Socijalni razvoj – Igra je pokazala doprinos razvoju socijalnih vještina kao što su suradnja i slijeđenje pravila, empatija,

samoregulacija, kontrola impulsa i motivacija.

- Fizički razvoj – Istraživanja su našla pozitivni utjecaj igre na djetetov fizički razvoj, uključujući mišićni razvoj, koordinaciju i prevenciju pretilosti.

Prepoznavši vitalnu važnost igre u djetetovu razvoju, eksperti su organizirali kurikulum upotrebljavajući igru u poboljšanju kognitivnog razvoja i isto tako u učenju preliterarnosti i literalnosti. U razvoju djeteta treba imati fokus na cijelo dijete. Važno je istaknuti da pristup razvoju cijelom djetetu, ne odbacuje vrijednost promocije kognitivnog razvoja. Moramo gledati sve sustave razvoja kao sinergijske, fokusirane na djetetov odgoj i edukaciju. Ignoriranjem doprinosa fizičkoga i psihičkoga sustava učenju, promovira se edukacijski sustav koji će propasti. Ekstremno stajalište da je samo kognitivni razvoj važan, može dovesti do ekstremne reakcije da je samo socioemocionalno zdravlje važno.

KADIJA JOHNSTON, CHARLES BRINAMEN: KONZULTACIJE O MENTALNOM ZDRAVLJU U DJETETOVOJ SKRBI (Mental Health Consultation in Child Care), ZERO TO THREE Press: Washington, DC 2006.

Budući da mlada djeca provode sve više vremena u programima brige za djecu, ti programi imaju sve značajniji utjecaj na njihovo socijalno i emocionalno zdravlje. U knjizi „Konzultacije o mentalnom zdravlju u djetetovoj skrbi“ Kadija Johnston i Charles Brinamen prikazuju suvremenu teoriju i nude praktične savjete u poboljšanju odnosa između programa, osoblja, roditelja, djece i konzultanata mentalnog zdravlja u cilju identificiranja zapreka za kvalitetnu skrb. Skrb djece mlađe od pet godina je jedan od najvažnijih poslova u društvu.

Program dijete-roditelj uveo je konzultante dnevne skrbi 1988. godine. Svojom aktivnošću program je proširio svoju filozofiju postupanja s malom djecom u kontekstu defin-

iranja odnosa prema brizi za djecu. U to vrijeme briga za malo dijete - dijete koje uči hodati - počinje se sve više isticati u izravnom kliničkom radu programa djeteto-roditelj, djelomično zbog toga što se briga za djecu šire provodi u zajednici. Ponekad terapeuti programa djeteto-roditelj gledaju na brigu za dijete kao na olakšanje za roditelje koji su pod stresom i intervenciju za dijete u nadi da će pozitivno međudjelovanje između djeteta i pružatelja skrbi moći izgraditi pozitivno emocionalno iskustvo. Ali kako su programski psihoterapeuti dolazili u kontakt s pružateljima skrbi za djecu mnogo češće, oni su shvatili da su pružitelji skrbi za djecu imali mnogo istih problema kao roditelji, posebno s djecom čija je povijest odnosa bila tegobna.

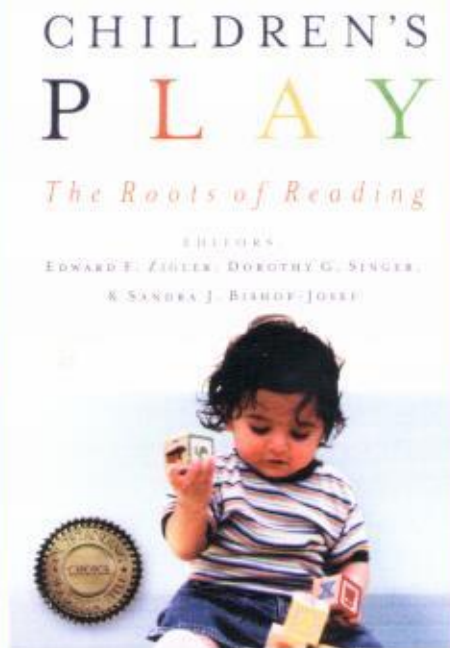
Izobrazba konzultanata dnevne skrbi i nadgledanje

Konzultacije o mentalnom zdravlju zahtijevaju tako opširno temeljno znanje da niti jedna osoba vjerojatno nema iskustvo u svim aspektima rada. Kompetentan konzultant o mentalnom zdravlju treba razumjeti načela na kojima se temelji rano učenje, razvoj djeteta i mentalno zdravlje. Većina potencijalnih konzultanata ima iskustvo u jednom ili drugom području, ali im je potrebna izobrazba da popune praznine u svojoj stručnosti. Kliničari trebaju naučiti razliku između konzultacije i tretmana. Zbog toga što su se stručnjaci brige o mentalnom zdravlju naučili da se usredotoče na patologiju, oni trebaju osvježiti ili proširiti svoje znanje o tipičnom razvoju.

Potrebno je savladati sljedeća područja:

1. Svijest o sebi. Konzultanti trebaju biti u mogućnosti da promatraju sebe i otkrivaju svoje vlastite osjećaje, sklonosti i utjecaj na ostale.

2. Znanje o načelima mentalnog zdravlja djeteta. Izravno iskustvo s malom djecom donosi najpotpunije i najdublje razumijevanje tih načela, što pomaže da konzult-

ant razumije perspektivu djeteta. Razumijevanje sustava obostranog utjecaja djeteta i pružatelja skrbi pomaže konzultantima u razvrstavanju teškoća u tom odnosu.

3. Iskustvo rada s roditeljima. Rad s roditeljima male djece priprema konzultante da se suoče s normalnim strahovima roditelja, projekcijama i nerazumijevanjima. Takvo iskustvo olakšava održavanje neutralnoga i receptivnog sustava u suočavanju s problematičnom roditeljskom praksom.

4. Poznavanje tipičnog razvoja djeteta. Znanje o tipičnom razvoju djeteta pomaže konzultantu u izboru najrazličitijih suradnika i izdvaja različite uzroke djetetovih teškoća.

5. Vještine grupnog poma-ganja. Velika komponenta rada konzultanta je interakcija sa skupinama učitelja koji pružaju pomoć. Stručnjaci koji brinu o djeci imaju različite razine obrazovanja, iskustva i kulturnih postavki o brizi za djecu i zato često imaju problem u međusobnoj komunikaciji. Konzultant je pozvan da tumači jedinstveni pogled u naporu da pomogne razvijati njihov jedinstveni pristup u radu s djecom.

6. Procjenjivanje grupne brige. Uspješni konzultant, čak ako obuhvaća brigu za određeno dijete, mora uzeti u razmatranje

ograničenja grupne brige - kako reakcije druge djece tako i sposobnosti pružatelja skrbi da izađe u susret potrebama osoba unutar konteksta grupnog okruženja.

7. Znatizelja i poštivanje razlika. Moraju se poštivati kulturne i individualne razlike koje mogu pridonijeti neslaganju i teškoćama među odraslim pružateljima skrbi. Subjektivna iskustva, utjecaj kulture na percepciju i značenje načina komuniciranja, praksa podizanja djeteta i razvojna očekivanja isprepletena su u radu konzultanta.

Obuka konzultanata mora inkorporirati načela mentalnog zdravlja i razumijevanje obrazovanja i razvoja u ranom djetinjstvu. Nastoji se povećati razumijevanje tipičnog razvoja ranog djetinjstva kao i grupne skrbi i utjecaja na razvijanje osjećaja o sebi.

Obuka za konzultante dnevne skrbi sastoji se od didaktičnog seminara, savjetovanja o kliničkim slučajevima i kliničkom nadgledanju:

1. Didaktički seminar. Didaktički seminar počinje fokusiranjem na promatranje. Udruženi sa iskusnim konzultantom, pripravnici promatraju različite vidove brige o djetetu. Pripravnici počnu cijeniti opseg filozofije, okruženja i perspektive o brizi djeteta. Zahtijeva se da razmišljaju o značenju njihove prisutnosti među osobljem i načinima na koji započinju konzultantski odnos. Seminar didaktičke obuke također se usredotočuje na razvoj djeteta kao transakcijski fenomen: stvorila se svijest djeteta o sebi i na razvoj se utječe kroz odnos i u odnosu.

2. Savjetovanje o kliničkim slučajevima. Svi konzultanti sudjeluju na kliničkim savjetovanjima, gdje prezentiraju svoj konzultativni rad. Klinička savjetovanja omogućuju konzultantima da raspravljaju o problemima koje dijele i da primaju povratne informacije. Mnogi sudionici smatraju klinička savjetovanja najkorisnijim vidovima obuke.

3. Kliničko nadgledanje. Kliničko nadgledanje pomaže konzultantima održavati emocionalnu ravnotežu, budući da nadgledatelj razumije i suosjeća s konzultantom i njegovim konfliktnim emocijama. Nadgledatelj također potiče zajedničko istraživanje i rješavanje problema u nadi da će rezultati biti prosljeđeni od konzultanta ka voditeljima brige o djeci. Ta uzajamna razmjena pruža kvalitetnu pomoć učiteljima, djeci i obiteljima. Nadgledanje je fokusirano na tri ključna odnosa: nadgledatelj-konzultant, konzultant učitelj, učitelj-djeca o kojoj učitelj brine.

(prevela Snježana Pospiš, obradio Miroslav Pospiš)

SAMUEL MEISELS, EMILY FENICHEL: NOVE VIZIJE RAZVOJNE PROCJENE DOJENČADA I MLAĐE DJECE (New Vision for the Developmental Assessments of Infants and Young Children)

ZERO TO THREE: Washington, DC, 1997.

Procjena djeteta ima različite aspekte znanja, vještina i ličnosti koja obuhvaćaju različita pitanja od istraživača i praktičara, npr.:

- koja znanja, vještine i osobnosti mogu biti mjerena?
- koje karakteristike koje se brzo mijenjaju kod dojenčeta, malog djeteta i predškolskog djeteta mogu biti pouzdano mjerljive?
- kako možemo povećati točnost mjerenja koje se provodi u ranom djetinjstvu?
- jesu li pristupi mjerenju u ranom djetinjstvu značajni jer se provode u izolaciji djeteta od obitelji i životne sredine?

• jesu li informacije procjene ranog djetinjstva uspješno predviđaju kasniji razvojni status?

Izbor alata procjene i pristupa ovisi o tipu zahtjeva rezultata procjene. Procjena može biti izvedena zbog:

- identificiranja skupine djece koja su u vjerojatnom riziku za zdravstvene i razvojne probleme (skrining);
- utvrđivanja prisutnosti i veličine teškoće u razvoju (dijagnoza);

- utvrđivanja prikladnih tretmana (program planiranja);

- ustanovljavanja djetetovog relativnog znanja specifičnih vještina i informacija (testovi spremnosti)

- demonstriranja prijašnjih djetetovih postignuća (testovi postignuća).

Prema „NULA DO TRI“ (ZERO TO THREE) radnoj grupi razvojna procjena mora imati sljedeća načela:

- **Mora biti na osnovi integrirano razvojnog modela**

Funkcionalna područja uključuju djetetove funkcionalne, emocionalne i socijalne kapacitete, kognitivne kapacitete; i jezične, motorne i senzorne funkcije. Također su uključene konstitucionalne i maturacijske varijacije koje utječu na djetetov razvoj, isto tako i skrbnici, obitelj, lokalna zajednica i kulturni oblici utjecaja.

- **Procjena uključuje mnogostruke izvore informacija i mnogostruke komponente**

Uključuju se roditeljski opisi djetetova kapaciteta u različitim područjima razvoja i diskusije s roditeljima da se determiniraju pitanja i razmatranje djetetova razvoja. Roditelji detaljno opisuju djetetovu razvojnu anamnezu. Izravna opservacija djeteta uključuje interakciju između djeteta i skrbnika. Potrebna je opservacija obitelji i diskusija s njima o načinima kako podupiru djetetov razvoj i o obiteljskom odnosu prema djetetovu razvoju. Procjena obuhvaća specifična područja djetetovu funkcioniranja.

- **Djetetov odnos i interakcija sa skrbnicima**

Emocionalne i socijalne komponente, isto tako i kognitivne, jezične, motorne i senzorne, moraju uvijek biti procijenjene u kontekstu spontane, motivacijske interakcije između djeteta i skrbnika.

- **Razumijevanje sekvencija i vremena tipičnog razvoja**

Tipičan razvoj je važan okvir za interpretaciju razvojnih razlika između dojenčeta i malog djeteta. Period od rođenja do treće godine

je razdoblje brzoga fizičkog rasta i maturacijskih promjena. Profesionalac s odličnim razumijevanjem ranog razvoja odgovoran je za procjenu koja će voditi do determinacije djetetova razvojnog statusa i /ili plana intervencije.

- **Malo djetete nikada neće biti procjenjivano odvojeno od roditelja ili skrbnika**

Mnoga djeca procijenjena su da imaju teške poremećaje odnosa zbog toga što je procjenu izvršila strana osoba, a zaključak je donesen na temelju interakcije strane osobe s djetetom samo na temelju jednog susreta.

Razvojna procjena dojenčeta i malog djeteta bit će građena na suvremenom razumijevanju razvoja mladog djeteta. Temelj procjene je promatranje djetetove interakcije i skrbnika i poznavanje djetetovih funkcionalnih kapaciteta.

REBECCA PARLAKAIN: PROMICANJE SPREMNOSTI ZA ŠKOLU DOJENČETA I MALOG DJETETA (Promoting schools readiness in infants and toddlers) ZERO TO THREE: Washington, D.C., 2003.

Opisuje se sedam kritičnih socijalno-emocionalnih vještina koje podupiru spremnost za školu:

- **pouzdanje** je osjećaj kontrole i upravljanje tijelom, ponašanjem i svijetom. Dijete vjeruje da će uspjeti u svojim poduzimanjima i u očekivanju odraslih;

- **radoznalost** je pozitivan osjećaj kod pronalaženja stvari i vodi zadovoljstvu (npr. pronađena knjiga i njeno listanje);

- **zaokupljenost** je želja i sposobnost utjecaja i određivanje postupaka u skladu sa željom i ustrajnošću; unutarnji nagon ili emocija izražena prema van kroz akciju ili komunikaciju. To je vještina u odnosu sa sposobnošću i učinkom. Za djecu sa specijalnim potrebama, vanjska ekspresija zaokupljenosti, može se razlikovati od onog što mi očekujemo od tipično razvijenog djeteta (dijete ima cerebralnu paralizu i ne može se okretati, pokušat će to ponovno i ponovno).

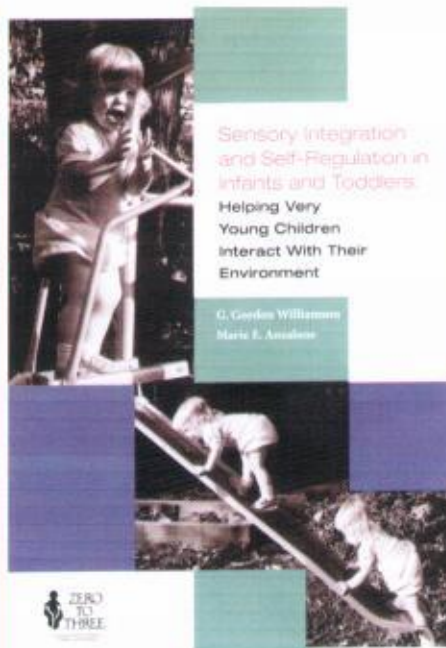
• **samokontrola** je sposobnost moduliranja i kontrole vlastitih akcija na dobnoprikladan način; osjećaj unutarnje kontrole.

• **uspostavljanje odnosa** je sposobnost povezivanja s drugima na osjećajima razumijevanja, sposobnost shvatiti druge i biti shvaćen.

• **kapacitet komunikacije** je želja i sposobnost izmjene ideja, osjećaja i koncepta s drugima-usmeno ili drukčije. To je sposobnost odnosa s povjerenjem u druge i zadovoljstvom u zaokupljanju pozornosti drugih, uključujući odrasle.

• **kooperativnost** je sposobnost ravnoteže između vlastitih potreba i onih drugih u skupnoj aktivnosti.

Termin spremnost za školu obično se upotrebljavao u opisivaju konstelacije akademskih vještina (npr. specifično osnovno

znanje, poznavanje slova i brojeva) i drugih sposobnosti koje dijete idealno posjeduje kada ulazi u školu. To tipično uključuje:

• **pristup učenju:** biti sklon upotrebiti vještine i znanja; svojstva kao što su entuzijazam, znatiželja i upornost; temperament i kulturne vrijednosti

• **jezični razvoj i komunikacija:** verbalni jezik i vještine pismenosti

• **kognicija i opće znanje:** tipično razumijevanje akademskih vještina kao što su znanje oblika i prostornih odnosa, koncepti broja, utvrđivanje pojedinih slova prema glasovima

• **fizički status i motorni razvoj:** zdravstveni status, rast sposobnosti i nesposobnosti, gruba i fina motorika.

Spremnost za školu ima važan reciprocitet: djeca moraju biti spremna za školu i škole moraju biti spremne za djecu.

Edukacijsko terapijski kampovi u HSUCDP

Edukacijsko - terapijski kampovi - Unapređenje roditeljske skrbi djece s teškoćama u razvoju, projekt je začeo u Društvu osoba s cerebralnom i dječjom paralizom Zagreb (DOCIDP) 2008., održava se i dalje u Gradu mladih u zagrebačkoj Dubravi. Iduće 2009. godine pre-rastao je na nacionalnu razinu kroz partnerstvo s Hrvatskim savezom

udruga cerebralne i dječje paralize te se provodi u prostorima lokalnih udruga Saveza uz financijsku potporu Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. Uključeno je ukupno devet udruga na području Republike Hrvatske.

Svaki edukacijsko - terapijski kamp uključuje petero djece s teškoćama u razvoju i njihove

roditelje. U svakom kampu sudjeluje i petero terapeuta educiranih za rad u izvaninstitucijskim uvjetima rada. S djecom se radi po načelu jedan terapeut na jedno dijete kako bi se njegovao individualni pristup svakom djetetu.

Razvoj samopomoći kod roditelja djece s teškoćama u razvoju posebna je metoda pružanja pomoći osobama u njihovom rastu i razvoju, sazrijevanju i prilagođavanju životnim uvjetima radi njihova osposobljavanja za samostalno rješavanje aktualnih i budućih problema. Dobivanjem potrebnih znanja i vještina kao i pravodobne, konkretne informacije, roditelji će biti manje ovisni o institucijama i terapeutima u skrbi za svoje dijete.

Djeca s teškoćama u razvoju iziskuju, osim medicinske skrbi - i poznavanje propisa, upućenost u nove metode rehabilitacije, konstantne posjete institucijama,

traženje sufinanciranja privatnih donatora...

Takvi zahtjevi ponekada predstavljaju neprijelazne prepreke te se kroz kampove nudi stručna pomoć u smislu savjetovanja, edukacije i psihološke pomoći. Cilj projekta je educirati roditelje da pružaju jednostavnije rehabilitacijske metode, da se bore za prava djeteta sa konkretnom informacijom, a istovremeno moći će pomoći sami sebi u emocionalnom smislu što će uvelike unaprijediti kvalitetu života djece i cjelokupne obitelji. Kroz edukacije, savjetovanja i zajednički rad s terapeutom, roditeljima pomažemo razriješiti ograničavajuća uvjerenja, stavove i neželjena ponašanja, te ih ojačati za samostalno utjecanje na skrb svoga djeteta. Kamp se provodi u dvodnevnom programu, besplatan je za korisnike te sudjelovati mogu roditelj i dijete.

Jedan od glavnih ciljeva aktivnosti jest u neposrednom odnosu roditelj-terapeut, uspostaviti kvalitetniju komunikaciju i time postići što bolju skrb za dijete s teškoćama u razvoju.

Metode koje se provode u radu:

- NLP savjetovanje
- Gestalt savjetovanje

- Bobath koncept
- Funkcionalno učenje
- Adaptacijski pristup
- Terapija kroz igru
- Svakodnevne aktivnosti
- Predavanje socijalne radnice
- Edukacije o specifičnim metodama rada s djecom (trening aktivnosti, senzorička integracija, adaptacija)
- Program rada nacionalnih kampova
- Predstavljanje projekta i upoznavanje sudionika

- Savjetovanje socijalne radnice
- Procjena djece kroz igru
- Intervju s roditeljima
- Rasprava stručnog tima
- NLP savjetovanje
- Relaksacijski krug
- Rad s djecom
- Kreativna radionica
- Radionica „Uradi sam“
- Usmena demonstracija
- Igre bez granica

Koraljka Krajnović, bacc. physioth., NLP trener

Edukacijsko rehabilitacijski kamp

Od 5 do 6. rujna 2009. Hrvatski savez udruga cerebralne i dječje paralize u suradnji s našom udrugom organizirao je edukacijsko - rehabilitacijski kamp u vrtiću „Zlatni cekin“. Korisnici su bili djeca s cerebralnom paralizom i njihovi roditelji. Roditeljima su djelatnice socijalne skrbi odgovarale na pitanja vezana uz njihova prava koja mogu ostvariti. Petero fizioterapeuta i radnih terapeuta došlo je iz Zagreba te proveli vikend s našim članovima. Terapeuti su u dva dana roditeljima pokazivali nove vježbe,

pravilno pozicioniranje djeteta kada obavljaju određenu radnju svakodnevnog života, te kako da dijete s cerebralnom paralizom tu radnju što kvalitetnije i lakše napravi. Djeca

su vježbala, igrala se i družila. Na kraju su svi bili sretni i zadovoljni jer su naučili nešto novo o svom djetetu i sebi.

Dora Bašić

OSVRT NA PROJEKT „EUROPA ZA GRAĐANE – SUSJEDI U AKCIJI“

Nositelj projekta „Europa za građane – susjedi u akciji“ je Društvo osoba s cerebralnom i dječjom paralizom iz Zagreba, Zveza Sonček sudjeluje kao partner. Kao partneri projekta sudjeluju i Hrvatski savez udruga cerebralne i dječje paralize i Udruga Anđeli iz Splita.

Prvi dio projekta provodio se u Sloveniji u razdoblju od 02. do 06. 11. 2009. g. Drugi dio projekta provest će se u Hrvatskoj u Zagrebu i Splitu u terminu od 03. do 07. 05. 2010. g.

Moje ime je Koraljka Krajnović, po struci sam prvostupnica fizioterapije i trener NLP-a, zaposlena sam u Centru za savjetovanje i edukaciju „Balans“.

Posjetila sam Zvezu Sonček u Mariboru kao članica Upravnog odbora HSUCDP, zajedno s još 14 osoba. Nositelj projekta i provoditelj Društva DOCIDP Zagreb bio je Dario Karačić – radni terapeut i Darko Krtanek – kao predsjednik i predstavnik Društva. Maribor i Zvezu Sonček posjetila je i gđica Anka Đikić – tajnica udruge Anđeli, dvoje roditelja i djece iz udruge Anđeli i troje roditelja i djece iz udruge DOCIDP Zagreb. Predstavnici Zveze Sonček i naši domaćini bili su gosp. Janko Rešeta, gosp. Taras Poljanec, gđa. Lidija Šestak-Zorič.

Cilj projekta je poboljšati kvalitetu svakodnevnog života osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju kroz razmjenu međunarodnih iskustava kako bi stekli dodatna znanja i vještine i zatim ih uspješno proveli u praksu.

Zveza Sonček provela nas je kroz ustanove i objekte namijenjene osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju. Posjet je bio dobro organiziran i popraćen brojnim edukativnim i praktičnim sadržajima. Posjetili smo odgojno - obrazovni centar za predškolsku dob djece s teškoćama u razvoju „

Jožice Flander“, osnovnu školu za djecu s teškoćama u razvoju „Gustava Šiliha“, osnovnu redovnu školu koja integrira djecu s teškoćama u razvoju „Rada Robića Limbuš“, radno skrbni centar Sončeka i njihove stambene zajednice za osobe s invaliditetom, radno skrbni centar Polž i i njihove stambene zajednice za osobe s intelektualnim teškoćama. Posjetili smo i klub mama Sončeka. Boravili smo u „Vrtićima Sonček“, centru za odmor i rekreaciju osoba s

invaliditetom i za djecu s teškoćama u razvoju i njihove roditelje.

Boravak u Mariboru bio je popraćen brojnim razgovorima sa stručnjacima ustanova u kojima smo bili, razgovorima sa štićenicima centara i učenicima škola i s našim domaćinima - predstavnicima Sončeka. Ustanove koje smo posjetili otvorile su širom svoja vrata i prezentirale nam svoj plan rada, organizaciju tima, sadržaje i aktivnosti koje provode. Pogledali smo brojne praktične aktivnosti i otvoreno postavljali pitanja i dobivali konkretne i jasne odgovore.

Sudionici grupe iz Hrvatske, pokazali su i izrazili svoje zadovoljstvo s dobivenim iskustvom u Sloveniji.

Drugi dio projekta provesti će se u Hrvatskoj, u Zagrebu i Splitu u terminu od 03. do 07. 05. 2010. g. kada će predstavnici Zveze Sonček posjetiti odabrane ustanove, sudjelovati u edukacijsko - terapijskim kampovima i aktivnostima svakodnevnog života osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju.

Izmjena uspješnih iskustava, pogleda i mišljenja je uvijek dobrodošla i korisna...

Koraljka Krajnović bacc. ft, NLP trener

U Splitu je 8. svibnja predstavljen glazbeni nosač zvuka udruge "Srce" koja okuplja djecu i mlade s cerebralnom paralizom.

Novi CD naslovljen je "U Srcu srca" i na njemu se nalazi 18 pjesama koje izvođe članovi udruge, te još nekoliko pjesama koje oni pjevaju zajedno s poznatim splitskim glazbenicima. Studijsko snimanje obavljeno je, također, uz pomoć volontera i prijatelja. Pjesme, melodiju i tekstove, članovi su mjesecima strpljivo uvježbavali petkom u glazbenoj radionici s volonterima: Mariom Bavčevićem (mandolina, gitara) i Julijom Šarić (gitara). I na kraju su, ponosni na rezultate, svoj rad predstavili roditeljima, prijateljima, volonterima, drugim udrugama i javnosti. Na koncertu u hotelu "Atrium" pridružili su im se gosti, poznati pjevači: Vlado Gerić, prvi tenor klape "Cambij", Matko Jelavić, Jakša Mrduljaš i Luky.

Humanost na djelu

Udruga "Srce" ovaj je koncert održala povodom obilježavanja Nacionalnog dana osoba s cerebralnom paralizom (5. svibnja) koji

ima zadaću promijeniti predrasude, utjecati na svijest i postojeću sliku koju često imamo o cerebralnom paralizi. Cilj je,

nadalje, podržati osobe s cerebralnom paralizom da dobiju svoje mjesto u društvu, da se integriraju i ostvare svoja ljudska prava unatoč mnogim zaprekama s kojima se suočavaju oni i njihovi roditelji.

Ovom prigodom predstavljena je i knjiga "Osnaživanje osoba s invaliditetom za život u lokalnoj zajednici". Knjiga je zapravo koristan vodič o promicanju interesa, vrijednosti i identiteta ove populacije, ona upućuje na brojne prihvaćene konvencije, potpisane deklaracije i strategije, informira o svim tijelima na državnoj i lokalnoj razini koja su ih dužna provoditi.

Udruga "Srce" i ovu će godinu pamtiti po brojnim zanimljivim projektima: od putovanja i upoznavanja svoga zavičaja, preko terapijskog jahanja, uspješnih sportskih natjecanja, likovnih i plesnih radionica za djecu i mlade, te radionica samoosnaživanja za roditelje.

Vanja Škrobica

PRIMJENA KONVENCIJE I SIMPOZIJ OSOBA S INVALIDITETOM

XIV. Hrvatski simpozij osoba s invaliditetom

U Puli u hotelu "Histria" održan je od petog do sedmog listopada 2009. XIV. Hrvatski simpozij osoba s invaliditetom u organizaciji Zajednice Saveza osoba s invaliditetom Hrvatske.

Na prijedlog predsjednika Hrvatskog saveza udruga cerebralne i dječje paralize prim. dr. Miro-

slava Pospiša skupu su prisustvovali: Koraljka Krajnović, Miljenko Mišljenović, Damir Brkić, Mirjana Markovinović i Rachela Sindičić.

Program simpozija sastojao se od radnog dijela koji je započeo dana 06. listopada 2009. s glavnim temom "Partnerstvo preduvjet uspješnoj

primjeni Konvencije".

Na simpoziju je bila održana usporedna prezentacija prikaza rada državne i lokalne uprave na primjeni Konvencije u odnosu na prikaz rada nacionalnih saveza SOIH-a.

Prezentacije su održali gosti iz Mađarske vezano uz primjenu Konvencije o pravima osoba s in-

validitetom kod njih, a zaključak je bio da one zemlje koje su započele usklađivanje domaćeg zakonodavstva s Konvencijom imaju razvijeniju socijalnu i gospodarsku strukturu i to je bolji pristup da se odmah ratificira Konvencija.

Predsjednica organizacije osoba s invalid-

itetom u Budimpešti prezentirala je usporedbu međunarodnog s lokalnim pravima, Primjenu Konvencije prema njezinim iskustvima treba vršiti na način da se pošalje upitnik lokalnoj vlasti vezano uz mjere za primjenu Konvencije. Nadalje, istaknuto je i da je sljedeće godine obveza Republike Hrvatske da Odboru Ujedinjenih naroda predati izvješće o tome što je učinila na primjeni Konvencije.

U ime državne i lokalne uprave prezentacije su održali: Josip Držaić iz Udruge "Osvit" koja provodi profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom Hrvatske, saborska zastupnica dipl. iur. Ljubica Lukačić na temu "Analiza zakonodavstva u oblasti osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, pravobraniteljica za osobe s invaliditetom gđica

Anka Slonjšak, dipl. oec. - "Uloga ureda Pravobraniteljice u praćenju i primjeni Konvencije UN, državna tajnica za socijalnu skrb, gđa Dorica Nikolić "Memorandum o socijalnom uključivanju", Stjepan Adanić, državni tajnik Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti - "Provedba Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2007. do 2015."

Prezentiran je i rad fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom i poticaji koje poslodavac dobiva ako zaposli osobu s invaliditetom.

Primjenu Konvencije obrazlagali su i nacionalni savezi: Danica Eškić iz Saveza društava multiple skleroze Hrvatske, Hrvatski savez gluhih i nagluhih, Andrija Halec,

Hrvatski savez udruga invalida rada, Josip Petrač, Franjo Sajko, Savez civilnih invalida rata Hrvatske, Hrvatski savez udruga cerebralne i dječje paralize, tajnica Saveza gđa Mirjana Markovinović, Hrvatski savez udruga za osobe s mentalnom retardacijom, Ivanka Špalj, te gđa Josipa Gazibara, predsjednica hrvatskog saveza društava miasteničara koji je osnovan 2006. godine, Darko Matić, kao predstavnik Hrvatskog paraolimpijskog odbora, Hrvatski savez društava distrofičara, predsjednica Marica Mirić, i Hrvatski savez para i tetraplegičara, predsjednica Mandica Knežević.

Prezentaciju je održala i Silvija Hrelja iz Upravnog odjela za socijalnu skrb i zdravstvo Grada Pule, te Marinka Bakula Anđelić iz Grada Zagreba.

U srijedu 07. listopada održano je i predavanje doc. dr. Miroslava Vrankića s Tehničkoga fakulteta u Rijeci vezano uz predstavljanje suvremenih tehnologija kao pot-

pore osobama s najtežim invaliditetom, prezentiran je program Servus pomoću kojeg osoba s invaliditetom ima veći stupanj samostalnosti u svakodnevnim aktivnostima.

Održana su i izlaganja člana Odbora za prava osoba s invaliditetom Gianpierra Griffa i predstavnice Disabled Peoples International Rite Barbutto.

Također je prezentiran i rad SOS telefona Mreže žena s invaliditetom koji je prezentirala Štefica Roginić.

Rad simpozija ocijenjen je izuzetno uspješnim, iako konkretnih zaključaka nije bilo.

Naglašeno je da je Hrvatska zemlja koja izuzetno puno čini za osobe s invaliditetom.

Inkluziju treba vršiti kroz izravno uključivanje isključenih skupina, a potrebno je i podržati vrijednost ljudskih različitosti, odnosno "ništa o nama bez nas."

Rachela Sindičić

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom

Na temelju članka 13. *Pravilnika o radu Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom* (Klasa: 022-03/8/-02/08, Ur.broj: 50-05-08-3 od 22. travnja 2008. godine), Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom donijelo je na sjednici 3. prosinca 2009. godine sljedeći

Plan i program rada Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom za 2010. godinu

1. Praćenje provedbe Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine;

2. Praćenje provedbe preuzetih obveza sukladno Zakonu o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom;

3. Uspostavljanje i osnaživanje partnerskih odnosa između tijela državne uprave i organizacija civilnog društva o rješavanju postojećih poteškoća sa svrhom poboljšanja kvalitete života osoba s invaliditetom;

4. Praćenje procesa deinstitutionalizacije osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na ulogu udruga osoba s invaliditetom i udruga koje programski djeluju u ko-

rist osoba s invaliditetom;

5. Praćenje znanstvenih dostignuća i europskih zakona prema osobama s invaliditetom, prikupljanje podataka i proučavanje iskustava drugih zemalja u ostvarivanju prava osoba s invaliditetom;

6. Izrada prijedloga mjera djelovanja koje su objektivno izvedene u postojećim ekonomskim i društvenim uvjetima;

7. Razmatranje potrebe i iniciranje donošenja odgovarajućih propisa u svrhu izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom;

8. Raspravljanje i davanje mišljenja o nacrtima zakona i drugih propisa koji su od interesa za unapređivanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom i njihovih obitelji, te predlaganje Vladi Republike Hrvatske i tijelima državne uprave promjene zakona i drugih propisa iz područja koja se odnose na osobe s invaliditetom;

9. Praćenje aktivnosti namijenjenih osobama s invaliditetom koje se poduzimaju od strane tijela državne vlasti, ustanova, vjerskih zajednica, organizacija civilnog

društva i drugih organizacijskih oblika, te predlaganje mjera za njihovu djelotvorniju provedbu;

10. Donošenje prijedloga kriterija za financiranje nevladinih organizacija osoba s invaliditetom iz Državnog proračuna;

11. Praćenje provedbe zakona koji se odnose na položaj, zaštitu i rehabilitaciju osoba s invaliditetom, osobito Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, upozoravanje na nedostatke i predlaganje mjera za njihovu djelotvorniju provedbu;

12. Pokretanje procjene učinkovitosti postojećih mjera pravne zaštite

osoba s invaliditetom i pristupačnosti usluga za ovu skupinu korisnika;

13. Senzibilizacija medija za životne potrebe osoba s invaliditetom i uspostavljanje kontinuirane suradnje radi sustavnog prikazivanja dostignuća, potreba i teškoća s kojima se susreću osobe s invaliditetom te sudjelovanje predstavnika medija na sjednicama Povjerenstva;

14. Senzibilizacija javnosti za problematiku osoba s invaliditetom i informiranje samih osoba s invaliditetom o njihovim pravima;

15. Obilježavanje Međunarodnog dana obitelji, Međunarodnog dana osoba s invaliditetom i drugih datuma značajnih za osobe s invaliditetom.

Klasa: 023-08/08-0003/1

Ur.broj: 519-06/3-09-ZB-

Zagreb, 3. prosinca 2009.

MINISTAR i predsjednik Povjerenstva

Tomislav Ivić, prof.

ŠTO ZNAČI BITI INKLUZIVAN

Ovo su načela koja vode ka inkluzivnoj edukaciji:

- Sva su djeca uključena.

Inkluzivna se edukacija temelji na jednostavnoj ideji da se svako dijete i svaka obitelj jednako vrednuje i zaslužuje jednake mogućnosti i znanja. Inkluzivna edukacija odnosi se na djecu s invaliditetom - bez obzira na to radi li se o blagom ili teškom, prikrivenom ili vidljivom invaliditetu - koja sudjeluju u svakodnevnom životu jednako kao da njihov invaliditet nije prisutan. Inkluzivna edukacija znači stvaranje prijateljstva, pripadnosti i dobivanje jednakih mogućnosti kao i drugi.

- Sva djeca uče na različite načine.

Inkluzija znači osigurati pomoć djeci kako bi mogla učiti i sudjelovati na koristan način. Ponekad je najučinkovitija pomoć od prijatelja ili učitelja. U

drugim slučajevima mogu pomoći posebno načinjeni materijali ili posebna tehnologija. Važno je pružiti onoliko pomoći koliko je potrebno.

- Svako dijete ima pravo biti uključeno.

Zakon o edukaciji osoba s invaliditetom jasno kaže da sva djeca s invaliditetom trebaju biti educirana zajedno s djecom bez invaliditeta jednake dobi i da trebaju imati pristup općem obrazovnom planu.

KORISTI INKLUZIVNE EDUKACIJE

Ovo su činjenice o koristima inkluzivna edukacije za djecu i obitelji:

- Roditeljske se vizije o tipičnom životu njihova djeteta mogu ostvariti.

Svi roditelji žele da njihova djeca budu prihvaćena od njihovih drugova, da imaju prijatelje i da vode "normalan" život. Inkluzivno okruženje može ovu viziju učiniti stvarnošću za

mnogu djecu s invaliditetom.

- Djeca stvaraju pozitivno razumijevanje sebe i drugih.

Kad djeca pohađaju razrede u kojima se odražavaju sličnosti i razlike među ljudima u stvarnom svijetu, tada će naučiti cijeniti raznolikost.

- Razvijaju se prijateljstva.

Škole su važna mjesta u kojima se stvaraju prijateljstva i uči socijalizacija. Djeca se i bez invaliditeta uče u inkluzivnim razredima zajedno i jedni od drugih.

- Sva djeca uče u zajedništvu.

Kako je ideja inkluzivne edukacije usmjerena ka pomaganju svoj djeci u učenju, svatko će u razredu profitirati. Svako dijete uči svojim tempom i načinom u plodnom edukacijskom okružju.

BEZUVJETNA LJUBAV

LJUBAV: Zaboravljena terapija

Od onoga dana kad je rođena moja kći Hope "jela sam, pila i provodila terapiju". Činilo mi se da liječnici, sestre, roditelji druge djece s posebnim potrebama, pa čak i strani ljudi na ulici govore: "Terapija! Terapija! Terapija će tvoje dijete dovesti u red!" Očito, Hope će procvasti ako ju preplavim terapijom.

Bilo je potrebno gotovo 18 mjeseci i 2600 milja da

shvatim kako su, doduše, radna, fizikalna i govorna terapija presudne u razvoju moje kćeri Hope, ali da je najbolji način za dostizanje njenih potencijala povezivanje terapije s bezuvjetnom ljubavlju.

Hope je rođena 1. lipnja 2002. s Downovim sindromom.

Moj suprug Eric i ja saznali smo za njezino stanje kad sam bila u petom mjesecu trudnoće.

Premda smo tom viješću bili stvarno zatečeni, zavoljeli smo našu kćer i prihvatili njezino stanje prije nego se rodila. Njezino je rođenje bio radostan događaj i bili smo blaženi što je ta divna beba došla u naš život.

U dobi od tri mjeseca Hope je imala šest terapija tjedno, uključujući radnu, fizikalnu i govornu terapiju plus vrijeme provedeno sa stručnjakom za rane intervencije. Njezini terapeuti bili su brižni ljudi, puni znanja i talenta, koji nisu radili samo s njom, već su i mene naučili kako s njom raditi. Terapeutski susreti oduzimali su vrijeme, ali su bili korisni, i Hope je pokazivala znakove napretka. Bila sam sretna i zahvalna za naše redovne terapije i za izvore koji su nam bili dostupni. Kako bi djeca s posebnim potrebama dostigla svoj potencijal bez njih?

Ubrzo sam saznala odgovor na to pitanje. Uskoro nakon Hopeinog prvog rođendana moj je suprug dobio međunarodni premještaj na posao u mali grad u ruralnoj Kanadi. Naša je jedina ograda vezana uz prihvaćanje toga posla bila Hopeina dobrobit, tako da smo stupili u vezu s tamošnjom bolnicom kako bismo utvrdili mogućnost korištenja medicinskih i terapijskih resursa. Rekli su nam da su svi medicinski i terapijski resursi raspoloživi i da će Hope primiti tretman koji joj je potreban. Umireni, krenuli smo na putovanje do našeg novog doma, dugo gotovo 2600 milja.

Nije nam trebalo dugo kako bismo shvatili da su naše nove zdravstvene službe propustile ispuniti naša očekivanja. Nakon jednog mjeseca čekanja, Hope su ocijenili fizikalni i radni terapeut, od kojih niti jedan nije imao dovoljno iskustva s djecom. Oboje su se složili da Hope zaostaje u razvoju i da joj je potrebna terapija, ali niti jedan je nije imao vremena vidjeti više od jednom mjesečno. Govorna terapija nije bila ništa bolja, jer jedini logoped u gradu nije uopće imao vremena ni vidjeti Hope.

Bila sam uništena. Željela sam da moja kći ima ispunjen život, a to je zahtijevalo terapiju - jedinu stvar koju joj više nisam mogla dostatno pružiti. Panično sam naručivala svaku knjigu o terapiji koju sam mogla naći. Svake sam noći učila i planirala satove za naredni dan. Zapisivala sam ciljeve i raspored sati za terapiju u okviru naše tjedne rutine.

Taj se raspored nastavio nekoliko tjedana. Usprkos mojim naporima, Hopein napredak baš nije bio vidljiv. Konačno, jednog sam poslijepodneva, potpuno frustrirana i iscrpljena, zastala usred terapije i pogledala svoju kćer. Ona je bila prekrasna! Kad sam se s njom zadnji put igrala samo zbog zabave? Nisam se mogla sjetiti. Nekako, majka koja voli, kakva sam bila samo nekoliko tjedana prije, sad je bila jedino sjena "frustriranog" terapeuta kakvim sam postala!

Od tog sam trenutka promijenila brzinu. Željela sam da moja uloga majke bude ponovno moja primarna uloga, što je značilo da mi je potrebna pomoć prilikom terapije. U susjednom sam gradu našla radnog terapeuta s pedijatrijskim iskustvom i jednog stručnjaka za rane intervencije, koji su bili u mogućnosti vidati Hope svaki tjedan ako sam bila spremna za dvosatnu vožnju. Naši su susreti s tim divnim ženama smanjili moj stres i frustraciju. Stekla sam povjerenje u svoje vlastite sposobnosti kako bih nadopunila profesionalnu terapiju i, što je mnogo važnije, počela sam se smijati, plesati i ponovno se igrati s Hope. Cijenila sam vrijeme provedeno s njom umjesto da sam bila opterećena svojim odgovornostima.

Hope je počela pokazivati znakove napretka ubrzo nakon što sam promijenila pristup terapiji. Bila je zainteresirana za kretanje i učenje. Počela je istraživati okolinu i uživati u svojim igračkama. Složila sam se s terapeutima da za taj korak možemo djelomično

biti zahvalni činjenici da je ona bila "spremna" - to su sada bili njezini ciljevi umjesto naših. Također, međutim, vjerujem da je Hope osjetila moju ljubav prema njoj, moju radost zbog nje i moju nadu u njezinu budućnost, sve što joj je dalo slobodu da ide svojim vlastitim korakom, da razvija ljubav prema učenju i da uživa u svijetu oko nje.

Nitko ne može izmjeriti važnost terapije za dijete s posebnim potrebama. Hope je trebala terapiju od kvalificiranih, iskusnih stručnjaka, učestalu terapiju kako bi dostigla svoj potencijal.

Kao roditelj djeteta s posebnim potrebama, ne možemo se fokusirati na tradicionalne terapije tako da zaboravimo na najvažniju terapiju od svih: ljubav. Moramo voljeti svoju djecu, bezuvjetno i potpuno. I na posljetku, sve su stvari moguće uz pomoć ljubavi.

/Op.pr.:Hope - Nada/

Prevedeno iz časopisa
"Exceptional Parent",
prosinac 2005., autor
Julie Burton
Prevela Snježana Pospiš

RAZVIJANJE FIZIČKE EDUKACIJE VAŠEG DJETETA KROZ INDIVIDUALNI EDUKACIJSKI PROGRAM (IEP)

Odgovarajuća fizička edukacija je propisan dio individualnoga obrazovnog programa vašeg djeteta (Individual Educational Program- IEP). Ona nije fakultativna, niti biste trebali željeti da bude fakultativna. To je vrijeme u danu rezervirano za vaše dijete, kako bi se razvijalo na mnoštvo načina koji su vrlo važni za zdravlje tijekom cijeloga njegovog života.

Svrha fizičke edukacije je pružiti djeci i mladima vođena znanja koja promiču razvoj fizičke kondicije, poboljšavaju motoričke sposobnosti i potiču sudjelovanje u sportskim aktivnostima i aktivnostima u slobodno vrijeme. Fizička edukacija znači uključivanje cijelog tijela u pokret. Taj pokret bi trebao biti svrhovit i ugodan. Sliku o sebi i opće društveno i psihološko zadovoljstvo valja poboljšati sudjelovanjem u fizičkoj edukaciji. Kako znate da je IEP vašeg djeteta temelj za odgovarajuću fizičku edukaciju? Evo što trebate znati:

O ciljevima sudjelovanja

Sudjelovanje na satu fizičke edukacije treba:

- Osigurati vašem djetetu mogućnosti razvijanja i održavanja optimalnih razina fizičke kondicije, uključujući snagu, fleksibilnost, izdržljivost i kardiorespiratornu kondiciju, te smanjiti tjelesnu težinu.

- Poboljšati motoričke vještine vašeg djeteta, uključujući pokretljivost i rukovanje predmetima na način koji odgovara vršnjacima.

- Pomoći vašem djetetu u razvoju motoričkih vještina koje odgovaraju vođenju fizički što aktivnijeg života. To znači da motoričke vještine, usvojene na satu fizičke edukacije trebaju imati izravnu prenesenu vrijednost u svakodnevnom životu djeteta, izvan okoline fizičke edukacije.

- Omogućiti vašem djetetu da usvoji sposobnost aktivnosti u slobodno vrijeme, uključujući partnerske aktivnosti kao i društvene igre i sportove u područjima u kojima će ih vaše dijete moći koristiti u budućnosti.

- Dugoročni ciljevi IEP-a trebali bi voditi do najmanje jedan od ta četiri cilja.

Moguća pitanja koja treba postavljati za vrijeme vašeg IEP sastanka:

- Kako taj cilj pridonosi fizičkoj kondiciji mojeg djeteta? Kojim komponentama kondicije?

- Kako će taj cilj poboljšati motoričke vještine mog djeteta? Koje specifične motoričke vještine? Kako će poboljšanje biti mjereno?

- Koje igre i/ili sportske vještine moje dijete uči? U kojem okružju će moje dijete moći koristiti te vještine? Koje će vrednovanje biti korišteno za ocjenu mog djeteta- vrlo specifične vještine ili šire sposobnosti primjenjive na brojnim mjestima?

- Koje mogućnosti će moje dijete imati kako bi koristilo oslobođene motoričke vještine u aktivnostima s vršnjacima? Kako se razina funkcioniranja mog djeteta može uspoređivati s ostalim sudionicima?

- Kako će vještine, naučene na fizičkoj edukaciji, pridonositi životu mog djeteta nakon što završi školovanje? Kako će te aktivnosti učiniti moje dijete neovisnijim odraslim?

O smještanju fizičke edukacije u razred

Smještanje u razred može biti teška odluka. Konačno, vi morate odlučiti o najboljoj okolini za aktivnost vašeg djeteta. Za neku djecu najbolja okolina je s ostalim vršnjacima, bez obzira na mogućnost realizacije ciljeva koji odgovaraju mogućnostima tog djeteta. Za drugu djecu, realizacija osobnih ciljeva je ključ za poboljšano neovisno funkcioniranje u odrasloj dobi. Ta realizacija je, dugoročno gledano, važnija nego interakcija u skupini vršnjaka. Zapamtite, ako je djetetu dozvoljeno zaostajati u djetinjstvu, žrtvujući razvojne ciljeve u socijalizaciji s vršnjacima, što dijete postaje starije, bit će mu teže ikad postići rezultat u zanemarenim područjima.

Bliskost s djecom bez teškoća za mnoge

je roditelje primarni cilj. Međutim, što je dijete teži invalid, potpuno inkluzivno okruženje manje odgovara ispunjavanju djetetovih osobnih ciljeva. Pogledajmo primjere dvoje djece iste dobi:

Cassandrina spina bifida je blaga. Ona je potpuno neovisna i dobro koristi svoja kolica. Ona voli sportove na kolicima i može njima upravljati na košarkaškom igralištu isto kao i na stazi. Theo ima cerebralnu paralizu i kvadriplegičar je s ograničenim govorom. On ima vrlo slabe ruke i čak ne može pokrenuti svoja kolica.

I on voli košarku kao i utрку na stazi.

Treba li oba djeteta uključiti u isti razred u kojem se provodi fizička edukacija? Na trećem satu, satu fizičke edukacije, njihovi drugovi igraju košarku. Cassandra sudjeluje samostalno i upravo je pogodila koš. Thea gura po igralištu kolega, tutor, koji se nastoji zadržati u blizini akcije. Kad lopta doleti blizu Thea, njegov kolega je dohvati i dodaje drugom igraču, govoreći:

„Dobro izvedeno!” U drugoj dvorani održava se sat prilagođene fizičke edukacije. Ovi učenici također uvježbavaju vještine košarke, ali to nije igra, jer je skupina sastavljena od učenika različite dobi i različitih sposobnosti. Aktivnost se sastoji u dodavanju i hvatanju. Svaki učenik mora, kako najbolje može, uhvatiti loptu i zadržati kontrolu nad njom, a zatim je dodati drugim igračima u skupini. Ako mu ispadne, sam je mora pokupiti. Skupina je mala, a učitelj pomaže i potiče, kolikogod je potrebno, ali ne tako da radi umjesto učenika, pa makar bio zadatak težak. Učitelj zato daje učeniku dovoljno vremena da za-

datak izvrši što je moguće samostalnije.

Čini se da Cassandra ima adekvatno mjesto u razredu. Njezino je sudjelovanje neovisno i na taj način razvija kondiciju, motoričke i sportske vještine. Ona sudjeluje u aktivnostima koje će joj omogućiti doživotni interes za rekreaciju.

S druge strane, Theo je prikraćen. Viši stupanj buduće neovisnosti žrtvovan je zbog postizanja prosječnosti u odnosu na svoje vršnjake. Međutim, prosječnost u odnosu na vršnjake ne pridonosi sama po sebi fizičkoj kondiciji, motoričkom razvoju, izvršavanju vještina i rekreativnih sposobnosti. Theo ne čini mnogo za sebe. On ne razvija niti fizičku kondiciju niti motoričke vještine. On ne razvija rekreativne sposobnosti. Nema interakcije sa svojim drugovima (to čini njegov tutor).

Naprotiv, učenici u prilagođenom razredu razvijaju kondiciju, motoričke vještine i rekreativne sposobnosti. Oni moraju raditi na vlastitoj razini kako bi razvili vlastite sposobnosti. Takav bi razred bio mnogo pri-

mjeraniji za Thea, u smislu ciljeva koji bi mu omogućili zdrav način života, u okviru njegovih ograničenih sposobnosti.

O fizičkoj edukaciji

Sat fizičke edukacije jedina je mogućnost vašeg djeteta da razvije svoje jedinstvene vještine i sposobnosti zajedno s fizičkom kondicijom. To-liko mnogo od onoga, što život čini neovisnim ovisi o fizičkom. Optimizirajte mogućnosti vašeg djeteta za odgovarajuću fizičku edukaciju time što ćete kritički analizirati ciljeve fizičke edukacije i njezino mjesto u razredu. Provjerite je li IEP vašeg djeteta omogućuje njegovu fizičku kondiciju, motoričke vještine, igre, sport i rekreaciju. Gledajte dalekosežnije, ne samo na ovaj semestar ili školsku godinu. Primjerena fizička edukacija uvelike pridonosi doživotnoj neovisnosti vašeg djeteta. Odgovarajuća fizička edukacija počinje s odgovarajućim IEP.

*Susan J. Grosse, Exceptional Parent, August/September 2009-12-17
Prevela: Snježana Pospíš*

ŠTO RODITELJI TREBAJU ZNATI O OSOBNIM ASISTENTIMA U NASTAVI

Roditelji žele da osobni asistenti u nastavi budu prihvaćeni kao vrijedni članovi školske zajednice i poštovani zbog svog doprinosa obrazovanju djeteta.

Osobni asistenti u nastavi su sada priznati kao važni članovi nastavnog tima, u koji su uključeni učitelji i drugi stručni edukatori u školama. Drugi najčešće korišteni nazivi za osobne asistente u nastavi su pomoćni instruktor, obrazovni instruktor, instruktor i pomoćnik. Ovaj članak pruža korisne informacije o primjerenom korištenju osobnog asistenta u nastavi kako bi se osiguralo kvalitetno obrazovanje za djecu s teškoćama. Dolje su odgovori na neka od pitanja koja roditelji djece s posebnim potrebama često postavljaju u vezi s osobnim asistentima.

Koju vrstu pomoći osobni asistenti pružaju učenicima?

Osobni asistenti pružaju sljedeću pomoć u tipičnoj gradskoj/prigradskoj školi:

- Podržavaju pojedince ili skupine učenika u programima specijalnog obrazovanja.
- Rade kao osobni asistenti u razredu, dodijeljeni timu učitelja određenog razreda.
- Rade kao dvojezični osobni asistenti, dodijeljeni radu s jednojezičnim učenicima i djeluju kao prevodioci između njihovih roditelja i škole.

- Rade po uputi određenog pružatelja usluga (na primjer, logopeda)

- Rade kao pomoćnici knjižničara u školskim knjižnicama.

- Nadgledaju učenike u blagovaonici i na igralištu.

Zašto škola zapošljava osobne asistente?

Sljedeće situacije zahtijevaju zapošljavanje osobnih asistenata:

- U današnja vremena tipičan razred sastoji se od učenika sa i bez teškoća, učenika koji pripadaju različitim kulturama, koji počinju školovanje bez poznavanja engleskog jezika i one koji dolaze iz vrlo siromašnih obitelji, što čini povećani rizik od neuspjeha. Sami učitelji ne mogu izaći u susret različitim potrebama svojih učenika i zbog toga trebaju osobne asistente kako bi im pomagali.

- Zakon da „niti jedno dijete ne smije zaostajati” te Zakon o obrazovanju osoba s posebnim potrebama (The Individuals With Disabilities Education Act - IDEA)

usredotočuje se na visoke školske standarde i standarde postignuća za sve učenike i preporuča korištenje odgovarajućih kvalificiranih/educiranih i kontroliranih osobnih asistenata u školama koji pružaju individualiziranu i personaliziranu pomoć u učenju učenicima. To je rezultiralo povećanom ulogom osobnih asistenata u poučavanju.

- Solidno obrazovani i odgovarajuće kontrolirani osobni asistenti učinkovito prenose učenikima znanstvene činjenice i pomažu u povećanju količine i kvalitete vremena podučavanja učenika te pomažu u intervenciji nastavnog osoblja na emocionalne potrebe i ponašanje učenika.

Osobni asistenti imaju niže plaće od učitelja i njihovo zapošljavanje omogućuje školskom okruženju da služi većem broju učenika i pruži veći broj usluga po nižim cijenama.

- Manjak kvalificiranih učitelja za rad u specijalnom obrazovanju, dvojezičnom obrazovanju, ranom djetinstvu

i ranoj specijalnoj edukaciji zahtijeva zapošljavanje osobnih asistenata koji rade po uputama raspoloživih stručnjaka.

- Neki roditelji i učitelji zahtijevaju podršku osobnih asistenata tijekom cijeloga školskog dana kako bi rješavali fizičke, zdravstvene, sigurnosne, socijalne i školske potrebe učenika.

- Osobni asistenti često, mnogo češće nego učitelji, žive u istoj zajednici i imaju slične kulturne i lingvističke karakteristike kao i njihovi učenici. Osobni asistenti mogu također provesti više vremena s učenicima s teškoćama i tako su primarna veza između roditelja i škole.

Koji su potencijalni problemi uvođenja osobnih asistenata u škole?

Nema sumnje da osobni asistenti imaju neke vrlo važne funkcije u školama i zato su od životne važnosti za uspjeh učenika. Međutim, mogu postojati sljedeći problemi s obzirom na njihovo korištenje i zapošljavanje:

- Osobni asistenti mogu biti unajmljeni bez minimalne kvalifikacije ili prethodne obuke.
- Školski okruzi mogu propustiti pružiti osobnim asistentima odgovarajuću edukaciju vezanu za nastavni plan, poučavanje, ponašanje učenika, ulogu učitelja osobnog asistenta, organizaciju razreda, povjerljivost i privatnost učenika i obitelji itd.

- Učitelji mogu proпустiti pružiti odgovarajuće upute, nadzor, upute za rad ili edukaciju koja pomaže osobnim asistentima da budu učinkoviti.

- Prisutnost osobnog asistenta može ograničiti vrijeme koje učenik provodi s učiteljem i može rezultirati time da osobni asistent postaje primarni davatelj usluga za određene učenike.

Što bi roditelji trebali zahtijevati od školskih okruža kad koriste osobne asistente koji pomažu njihovoj djeci?

Roditelji učenika koji zahtijevaju podršku osobnih asistenata trebali bi tražiti da škole:

- Osiguraju obuku osobnih asistenata koja uključuje (i nije ograničena) znanje o teškoćama, tehnike za pozitivne intervencije u ponašanju, strategije komunikacije za interakciju s ostalim članovima tima uključujući roditelje, zdravstvena pitanja i pristup koji potiče djetetovu neovisnost.

- Osiguraju odgovarajući nadzor osobnih asistenata od strane ovlaštene stručne osobe.

- Uključe osobne asistente u sastanke individualiziranoga obrazov-

nog programa djeteta (Individualized Education Program-IEP)

- Jasno odrede ulogu i odgovornost osobnog asistenta te istaknu da je učitelj primarni poučavatelj djeteta kojem osobni asistent pomaže.

Što roditelji trebaju znati o individualnom radu s dodijeljenim osobnim asistentom?

Roditelji i učenici s teškoćama i povremeno učitelji u inkluzivnim sredinama zahtijevaju individualni rad osobnog asistenta s učenikom. Premda je zahtjev razumljiv i dobronamjeran, on se može, nenamjerno, sukobiti s djetetovom edukacijom. Nedostaci te prakse su da osobni asistenti mogu:

- Postati primarnim pružateljima usluga i ograničiti uključivanje učitelja u rad s učenicima. Ta je praksa posebno neprikladna kad osobni asistenti nisu kvalificirani i/ili educirani i tako se može dogoditi da učenici s najkompleksnijim potrebama primaju pomoć od najmanje kvalificiranog člana osoblja.

- Donositi odluke koje bi trebala donositi osoba s najvišim stupnjem obrazovanja i diplomom (na primjer, obrada gradiva

ili zadataka bez upute, izravno komuniciranje s obitelji bez znanja ili uključenosti učitelja itd.

- Razviti „vlasništvo“ nad djetetom i odbaciti pristup informacijama profesionalnim članovima tima/roditeljima koji im je potreban da naprave učinkovite planove za obrazovanje djeteta.

- Kolebati se ili stvoriti previše ovisnosti/naučenu bespomoćnost kod učenika.

- Stvoriti društvene barijere među učenicima s teškoćama i tipičnim vršnjacima..

Zajedno, učitelji i škole mogu razmotriti sljedeće načine da smanje probleme koji proizlaze iz individualnog rada s osobnim asistentom u inkluzivnim razredima:

- Tražiti alternative, kao što su prirodne podrške (učenik-vršnjak, stariji učenik, učitelj razredne nastave ili razrednik, roditelj volonter) koje su već na raspolaganju u okolini, prije ili za vrijeme sjednice za specijalnu edukaciju IEP.

- Poticati učitelje da „u potpunosti uključe“ učenike s teškoćama i postanu aktivno angažirani s njima u razredu.

- Prepoznati vještine koje traže edukaciju i stvoriti edukaciju dostupnu osobnim asistentima ili drugim osobama koje pružaju potrebnu podršku kako bi osigurali da učenik dobiva najbolju moguću pomoć u učenju.

- Specificirati nadzorne odgovornosti kako bi osigurali da osobni asistent pomaže na odgovarajući način.

Koje bi postojeće činjenice u vezi s osobnim asistentima, dobivene na temelju istraživanja, mogle zanimati roditelje?

Samo nekoliko studija ima obrađene teme koje se tiču istodobno i osobnog asistenta i roditelja. Istraživanja su pokazala da većina roditelja učenika s teškoćama opisuje osobnog asistenta svog djeteta pozitivno i vjeruje da uspješna inkluzija nije za njihovo dijete moguća bez podrške osobnog asistenta. Oni smatraju osobnog asistenta vezom između škole i obitelji/zajednice i učenika i njihovih vršnjaka. Roditelji žele da osobni asistenti budu prihvaćeni kao vrijedni članovi školske zajednice i poštovani zbog svog doprinosa obrazovanju djeteta. Postoje dokazi istraživanja da osobni asistenti i roditelji često svakodnevno komuniciraju, ponekad i mnogo, što vodi do bliske povezanosti. Međutim, bliska povezanost između roditelja i osobnog asistenta ponekad može negativno utjecati na obrazovanje djeteta posebno kad učitelj-nadzornik nije uključen. Neki su roditelji kritični prema osobnim asistentima koji a) propuštaju poticati neovisnost i tako stvaraju osjećaj bespomoćnosti i ovisnosti b) upliću se ili stvaraju prepreke u interakcijama s vršnjacima i c) nisu dobro educirani..

Chopra R. What do Parents Need to Know about Paraeducators, Exceptional Parents, 39: 30-36, 2009., Prevela Snježana Pospiš Pripremio Miroslav Pospiš

TEŠKOĆE U RAZVOJU: IZAZOVI ISTRAŽIVAČKE PRAKSE I POLITIKE U 21. STOLJEĆU

Dvadeset prvi godišnji sastanak Europske akademije za teškoće u razvoju koji je održan u Vilniusu u lipnju 2009. godine ponudio je jedinstvenu priliku raspravljanja o pitanjima kako omogućiti da u 21. stoljeću istraživačke prakse i politike mogu učinkovito ići ususret potrebama djece s teškoćama u razvoju.

Postavljaju se pitanja kako moderna istraživanja mogu biti prenesena u svakodnevnu praksu i politiku? Kako koristimo nove biomedicinske, psihosocijalne i javne tehnologije?

U prošlih dvadeset godina mnoge inovativne usluge uvedene su u područje teškoća u razvoju. Tužno je, međutim, da ogroman broj istraživanja na području teškoća u razvoju nije rezultirao potpunom implementacijom temeljnih prava za djecu s teškoćama u razvoju. Sličan jaz među rezultatima dobrog istraživanja i prenošenja takvog istraživanja u svakodnevnu praksu također je bio prepoznat na području usluga za mentalno zdravlje.

Mnogo desetljeća djeca s teškoćama u razvoju u zemljama Središnje i Istočne Europe bila su uzeta kao taoci državne politike institucionalizacije i medikalizacije, djeca s teškoćama u razvoju bila su nesposobna za školovanje i morala su biti institucionalizirana; psihoneurologija je osigurav-

ala visoko medikaliziranu brigu za djecu s emotivnim problemima i problemima u ponašanju. U mnogim zemljama te regije još uvijek je više sredstava doznačeno institucionalnoj brizi za tu djecu nego osiguravanju servisa koji su temeljeni na zajednici ili su usredotočeni na obitelj.

Pored institucionalizacije, druge prakse koje imaju cilj rješavati probleme djece s teškoćama u razvoju, iako s dobrom namjerom nekad su vodile do tragičnih grešaka. To uključuje tretiranje autizma i mentalne retardacije kao "bolesti", primjenjivanje "terapija" koje su većinom neučinkovite i čak štetne, često manipuliranju nadom roditelja za "čudesnim" liječenjem njihovog djeteta s teškoćama u razvoju.

Kao član komiteta za uvođenje Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta Jan Wilem Gorter, doktor medicinskih znanosti, imao je jedinstvenu priliku promatrati da su prava djece s teškoćama u razvoju u odnosu na pravo na izobrazbu ili pravo na život s roditeljima radije nego u instituciji ozbiljan izazov širom svijeta.

Iako je druga polovica 20. stoljeća označena velikim napretkom na tom polju, djeca s teškoćama u razvoju u mnogim zemljama svijeta trpe ozbiljne povrede njihovih temeljnih prava. Postoje

mnoge zaštite koje mogu biti uključene kako bi se spriječile greške u pružanju usluga djeci s teškoćama u razvoju i investiranje u istraživanja. Dijalog između političara, stručnjaka, istraživača i roditelja djece s teškoćama je preduvjet za učinkovitu implementaciju modernih, na dokazima temeljnih usluga baziranim na pristupu ljudskim pravima.

Moderno istraživanje genetskih i biomedicinskih odrednica teškoća u razvoju danas treba biti bolje integrirano s društvenim istraživanjima i socijalnim modelom teškoće u razvoju. Socijalni model znanja o teškoćama u razvoju koji sprečava potpunu participaciju i inkluziju djece s teškoćama u razvoju nalazi se u društvenom okruženju više nego u individualnom i takve prepreke mogu i moraju biti spriječene. Većina tih sprečavanja i zapreka su stanovište prirode i ta činjenica mora biti usmjerena uvjerljivije u istraživanju isto kao i u pružanju usluga.

Škola je mjesto gdje djeca uče jedno o drugom i o svijetu koji ih okružuje. *Istinska participacija u školi zato bi trebala biti konačan cilj za zdravlje, obrazovanje i socijalne servise za djecu s teškoćama u razvoju.* Škola i stavovi okoline mogu biti određujući čimbenici u životima djece s teškoćama u razvoju. Potrebno je istraživanje da se pronađu načini da se da potpora optimalnom obrazovanju djece s teškoćama u razvoju. Mnogo se može naučiti iz kvalitetnih studija o odnosima između učenika s teškoćama i njihovih vršnjaka bez teškoća. Područje participacije u školi je po svojoj prirodi kompleksno i zato je jedna idealna tema za interdisciplinarno istraživanje o teškoćama u razvoju koje može spojiti istraživače s područja specijalne edukacije, sociologije i medicine.

Iz časopisa Developmental Medicine and Clinic Neurology, autor Jan Willem Gorter, doktor medicinskih znanosti, lipanj 2009., prevela Snježana Pospíš, pripremio Miroslav Pospíš.

PRAVILA MOZGA

12 načela za preživljavanje i napredovanje na poslu, kod kuće i u školi

Pravilo 1

Vježbanje podiže moždanu energiju

- Naši su mozgovi stvoreni za hodanje - 12 milja dnevno!

- Kako biste poboljšali vaše vještine mišljenja, krećite se.

- Vježbanje dovodi krv u vaš mozak, dajući mu glukozu za energiju i kisik kako bi upio toksične elektrone koji su tamo preostali. Također stimulira bjelančevine koje drže neurone povezanim.

- Vježbanje aerobika samo dva puta tjedno prepolovljuje vaš rizik od opće demencije. Smanjuje rizik od Alzheimerove bolesti za 60%.

Pravilo 2

Ljudski se mozak razvijao

- Nemamo jedan mozak u našim glavama; imamo ih tri. Počeli smo s „mozgom reptila“ koji nam omogućava disanje, tada je dodan mozak poput mačkinog i tada je to pokriveno tankim slojem, poznatim kao korteks - trećim i snažnim „ljudskim“ mozgom.

- Preuzeli smo Zemlju, prilagođavajući je sebi, nakon što smo bili natjerani s drveća u savane kad su klimatske neujednačenosti uništile zalihe hrane.

- Kretanje na dvije noge umjesto na četiri, zbog hodanja po savana-

ma, oslobodilo je energiju kako bi se razvio kompleksni mozak.

- Simboličko zaključivanje jedinstveni je ljudski talent. On se mogao razviti iz naše potrebe da razumijemo međusobne namjere i motivacije, omogućujući nam da se uskladimo unutar skupine.

Pravilo 3

Svaki mozak je drugačije povezan

- Ono što radite i učite u životu fizički mijenja izgled vašeg mozga - ono ga doslovno ponovno povezuje.

- Različite regije mozga razvijaju se različitim tempom kod različitih ljudi.

- Mozak dva čovjeka ne pohranjuje iste informacije na isti način na istom mjestu.

- Imamo mnogo načina da budemo inteligentni od kojih se mnogi ne pokazuju na IQ testovima.

Pravilo 4

Ljudi ne obraćaju pažnju na dosadne stvari

- Središte pozornosti mozga može biti usmjereno samo na jednu stvar odjednom; ne na više zadataka.

- Mi bolje vidimo modele i apstrahiramo značenje nekog događaja nego što registriamo detalje.

- Emocionalni podražaji pomažu mozgu da uči.

- Publika odlazi nakon 10 minuta, ali možete je zadržati pričajući priče ili stvarajući događaje bogate emocijama.

Pravilo 5

Ponavljajte da zapamtite

- Mozak ima mnogo tipova sustava pamćenja. Jedan tip slijedi četiri stupnja obrade: kodiranje, pohranjivanje, vraćanje i zaboravljanje.

- Informacija koja dolazi u vaš mozak odmah se raspada na fragmente koji se šalju u različite dijelove korteksa na pohranjivanje.

- Većina događaja koji predviđaju da li će nešto što je naučeno biti zapamćeno javlja se u prvih nekoliko sekundi učenja. Što potpunije kodiramo pamćenje za vrijeme njegovoga početnog trenutka, ono će biti čvršće.

- Možete poboljšati vaše šanse za pamćenje nečeg ako reproducirate okolinu u kojoj ste prvi put to stavili u mozak.

Pravilo 6

Sjetite se ponavljati

- Većina pamćenja nestaje za nekoliko minuta, ali ona koja „prežive“ osjetljivo razdoblje jačaju s vremenom.

- Dugotrajno pamćenje formira se kao dvosmjerna konverzacija između hipokampusa i korteksa, dok hipokampus ne prekine vezu i pamćenje je fiksirano u korteksu - što može trajati godinama.

- Naš mozak pruža nam samo približan pogled na stvarnost, zbog toga što on miješa novo znanje sa starim pamćenjem i pohranjuje ih zajedno kao jedno.

- Način na koji možete naćiniti dugotrajno pamćenje mnogo pouzdanijim je da uključite nove informacije postupno i ponavljate ih u vremen- skim intervalima.

Pravilo 7

Dobro spavajte, dobro razmišljajte

- Mozak je stalno stan- je tenzije između stanica i kemijskih tvari koje vas pokušavaju uspavati i stanica i kemijski tvari koje vas nastoje održati budnima.

- Neuroni vašeg mozga pokazuju snažnu ritmičku aktivnost kad spavate - možda ponavljajući ono što ste tog dana naućili.

- Ljudi se razlikuju po tome koliko trebaju sna i kada, ali biološka potreba za poslijepodnevnim snom je univerzalna

- Gubitak sna šteti pažnji, izvršnim funk- cijama, radnoj memor- iji, raspoloženju, kvan- titativnim vještinama, logičkom rasuđivanju i čak motoričkoj vješтини.

Pravilo 8

Mozgovi koji su pod stresom ne uće na isti način

- Obrambeni sustav vašeg tijela - otpuštanje adrenalina i kortizola - stvoren je za neposredni odgovor na opasnu, ali prolaznu opasnost, poput tigra s dugim oćnjacima. Kronićni stres, kao što je netrpeljivost kod kuće, opasno deregulira sustav koji je stvoren samo da se bavi kratkoroćnim odgovorima.

- Pod kroničnim stresom adrenalin stvara ožiljke u krvnim žilama koje mogu uzrokovati srčani ili moždani udar, a kortizol oštećuje stanice hipokampusa, sputavajući vašu sposobnost učenja i pamćenja.

- Individualno, najgora vrsta stresa je osjećaj da nemate kontrolu nad problemom - vi ste bespomoćni.

- Emocionalni stres ima ogroman utjecaj na društvo, sposobnost djece da uče i produktivnost radnika na poslu.

Pravilo 9

Stimulirajte više osjetila istovremeno

- Mi upijamo informacije o nekom događaju putem naših osjetila, prevodimo ih u električne signale (neke za vid, druge za sluh itd), raspršujemo te signale do odvojenih dijelova mozga, tada rekonstruiramo što se dogodilo, percipirajući konačno događaj kao cjelinu.

- Izgleda da se mozak djelomično oslanja na prošlo iskustvo u odlučivanju kako kombinirati te signale, tako da dva čovjeka mogu percipirati isti događaj vrlo različito.

- Naša osjetila su se razvila da rade zajedno - vid ima utjecaj na sluh, na primjer - što znači da mi stimuliramo nekoliko osjetila odjednom.

- Miris ima neobičnu snagu da vrati pamćenje, možda zbog toga što signali mirisa prolaze kroz talamus i usmjeruju se ravno do njihovog odredišta, što uključuje „nadglednika“ emocija, poznatog kao amigdala.

Pravilo 10

Vid nadmašuje sva druga osjetila

- Vid je daleko najdominantniji osjet koji obuhvaća polovinu naših moždanih kapaciteta.

- Ono što vidimo to je samo ono što nam mozak kaže da vidimo, a to nije 100% točno.

- Vizualna analiza koju činimo ima mnogo koraka. Mrežnica sakuplja fotone u male informacijske trake, poput filma. Vizualni korteks obrađuje te trake, neki dijelovi registriraju pokret, drugi boju itd. Na kraju informacije se zajedno kombiniraju tako da možemo vidjeti.

- Najbolje učimo i pamtimo kroz slike, a ne kroz pisanu ili izgovorenu riječ.

Pravilo 11

Muški i ženski mozgovi su različiti

- Kromosom X, kod muškaraca jedan a kod žena dva - premda jedan služi kao pojačanje - kognitivno je središte i nositelj ogromnog broja gena, uključenih u rad mozga.

- Žene su genetski složenije, budući da su aktivni X kromosomi u njihovim stanicama kombinacija majčinih i očevih kromosoma. Muški X kromosomi svi dolaze od majke, a njihov Y kromosom

nosi manje od 100 gena, u usporedbi s 1500 gena X kromosoma.

- Ženski i muški mozgovi strukturalno i biokemijski su različiti - na primjer, muškarci imaju veću amigdalnu i brže proizvode serotonin - ali mi ne znamo imaju li te razlike neki značaj.

- Muškarci i žene različito reagiraju na stres. Kod žena se aktivira amigdala lijeve hemisfere i one pamte emocionalne detalje. Muškarci koriste desnu amigdalnu i pamte suštinu.

Pravilo 12

Mi smo snažni i prirodni istraživači

- Mala djeca su model kako učimo - ne pasivnom reakcijom na okolinu već aktivnim istraživanjem: promatranjem, pretpostavkom, eksperimentom i zaključivanjem.

- Određeni dijelovi mozga dozvoljavaju takav znanstveni pristup. Desni prefrontalni korteks traži pogreške u našoj pretpostavci, a susjedna regija nam govori da mijenjamo ponašanje.

- Mi možemo prepoznati i imitirati ponašanje zahvaljujući „neuronima ogledala“, raštrkanih u našem mozgu.

- Neki dijelovi našega odraslog mozga ostaju prilagodljivi poput dječjeg, tako da možemo stvarati neurone i cijeli život učiti nove činjenice.

Prema Medina J.: Brain Rules, Pear Press: Seattle WA, 2008., prevela Snježana Pospíš, pripremio Miroslav Pospíš

